

Kulturmötet i capoeiran i Sverige

– en kulturanthropologisk undersökning

Agnes Keskikangas

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 2009

Utbildningsprogram: 2006-2009

Handledare: Rolf Carlson

Abstract

Aim

Capoeira is a sport and art form strongly associated with the Brazilian culture. The main aim of the study was to examine how the capoeira is introduced into the Swedish society. Also to study the practitioners and trainers experience around the culture meeting. The questions were the following: What differences and similarities exist within capoeira in Sweden and Brazil? How are Swedish practitioners and trainers from a Western culture affected by the culture meeting? How are the Brazilian coaches in Sweden affected by the culture meeting? Is there a Culture crash between the Brazilian and Western cultures in capoeira?

Method

Qualitative interviews were chosen as an approach because it was considered appropriate in terms of the purpose and questions of the study. To strengthen the validity of the study was a targeted sample of Swedish practitioners, Swedish and Brazilian trainers to get different perspectives. All were residents in Sweden and active in capoeira. Six persons were interviewed about their experiences of the cultural meeting. The empirical material was analyzed on the basis of previous research and the theoretical framework of the study.

Results

Previous research and the current study show that the prevailing norms and traditions within the capoeira are not based on the Swedish society. They are based on the Brazilian culture and are found to have a major impact on the Swedish practitioners. The results and also show clear cultural differences based on the two opposing ideologies: individual-centred and group-centred ideology. This creates, in some cases, both opposition and incomprehension.

Conclusions

Both Swedish and Brazilian performers are interested in preserving capoeiran culture and traditions, but at the same time capoeira needs some adaptation to the Swedish culture and society. The Brazilian and Swedish practitioners and trainers emphasize the need for a degree of tolerance and understanding of the cultural meeting to avoid conflicts and to be able to interact.

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Capoeira är en idrott och konstform som starkt förknippas med den brasilianska kulturen. Studiens övergripande syfte var att undersöka hur capoeiran introduceras i det svenska samhället, samt studera utövare och tränares upplevelse kring kulturmötet. Studiens frågeställningar var följande: Vilka skillnader och likheter finns inom capoeiran i Sverige och Brasilien? Hur påverkas svenska utövare och tränare från en västerländsk kultur av kulturmötet? Hur påverkas brasilianska tränare i Sverige av kulturmötet? Uppstår någon kulturkrock mellan den brasilianska och västerländska kulturen inom capoeiran?

Metod

Kvalitativa intervjuer valdes som tillvägagångssätt eftersom det ansågs lämpligast sett till studiens syfte och frågeställningar. För att stärka studiens validitet gjordes ett riktat urval av svenska utövare, svenska tränare och brasilianska tränare inom capoeira för att på så sätt få olika perspektiv. Samtliga är bosatta i Sverige och aktiva inom capoeiran. Sex personer intervjuades om upplevelser och erfarenheter kring kulturmötet. Det empiriska materialet analyserades utifrån tidigare forskningsresultat och studiens teoretiska ramverk.

Resultat

Tidigare forskning samt den aktuella studien visar på att de rådande normer och traditioner inom capoeiran inte är format utifrån det svenska samhället. Det bygger på den brasilianska kulturen och är något som visat sig ha stor inverkan på de svenska utövarna. Resultatet visar också på tydliga kulturella skillnader som grundar sig i två motsatta ideologier, individcentrerad och gruppcentrerad ideologi. Detta skapar i vissa fall både motsättningar och oförstående.

Slutsats

Den finns ett intresse hos både svenska och brasilianska utövare att bevara capoeirans kultur och traditioner samtidigt som det krävs en viss anpassning till den svenska kulturen och samhället. De brasilianska och svenska utövarna och tränarna framhåller att de behövs en viss grad av tolerans och förståelse i kulturmötet för att undvika konflikter och för att kunna samverka.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract	2
Sammanfattning	3
1 Inledning.....	6
1.1 Introduktion.....	6
1.2 Bakgrund	8
1.2.1 Capoeirans ursprung och utveckling	8
1.2.2 Modern capoeira och dess globalisering	9
1.3 Forskningsläge	11
1.3.1 Capoeirans inverkan på en västerländsk utövars habitus	11
1.3.2 Olika orsaker till capoeiraövning	12
1.3.3 Capoeirans autonomitet i västvärlden	13
1.3.4 Capoeiraövning kopplat till identitet.....	15
1.4 Studiens teoretiska ramverk och utgångspunkter.....	16
1.4.1 Kapital	17
1.4.2 Habitus	17
1.4.3 Fält.....	19
1.4.5 Individ- och gruppcentrerad ideologi kopplat till kultur.....	19
1.5 Syfte och frågeställningar.....	22
2 Metod	22
2.1 Tillvägagångssätt.....	22
2.2 Urval och avgränsning	23
2.3 Intervjuerna	24
2.4 Reliabilitet och validitet	25
3 Resultat.....	26
3.1 Vilka skillnader och likheter finns inom capoeiran i Sverige och i Brasilien?.....	27
3.1.1 Svenska utövare.....	27
3.1.2 Svenska tränare	30
3.1.3 Brasilianska tränare	33
3.2 Hur påverkas svenska utövare och tränare från en västerländsk kultur av kulturmötet?.....	37
3.2.1 Svenska utövare.....	37
3.2.2 Svenska tränare	39
3.2.3 Brasilianska tränare	41
3.3 Hur påverkas brasilianska tränare i Sverige av kulturmötet?.....	42
3.3.1 Svenska utövare.....	42
3.3.2 Svenska tränare	42
3.3.3 Brasiliansk tränare.....	43
3.4 Uppstår någon kulturkrock mellan den brasilianska och västerländska kulturen inom capoeiran?.....	45
3.4.1 Svenska utövare.....	45
3.4.2 Svenska tränare	46
3.4.3 Brasiliansk tränare.....	46
4 Diskussion	48
4.1 Gruppen i centrum.....	48
4.2 Att omforma sin referensram – sitt habitus.....	51
4.3 Bevara sin roll som kulturbärare	54
4.4 Motsättningar och oförståelse	55

4.5 Slutsats	57
Käll- och litteraturförteckning.....	59
BILAGA 1: KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING.....	61
BILAGA 2: INTERVJUGUIDE	62

1 Inledning

Föreställ dig att du en dag får syn på en klunga av människor som samlats på gatan. Alla med likadana vita byxor och t-shirts och färgade rep knutna runt midjan. De stretchar och tränar på akrobatiska rörelser medan de pratar med varandra och sjunger på portugisiska. Vissa av utövarna spänner upp och stämmer bågformade stränginstrument. Plötsligt slår en av utövarna på en stor trumma och de visar sig vara signalen för att utövarna ska ta av sig barfota och forma en ring. De börjar spela på instrumenten och alla i ringen klappar händerna i takt till musiken. De fångar snabbt andra förbi passerande människors intresse, och snart är där fullt av publik som försöker se vad som försiggår i ringen. En av utövarna som spelar det bågformade instrumentet börjar leda en sång på portugisiska och alla andra i ringen svarar i kör. Två utövare går in i ringen och i takt till musiken börjar det röra sig i något som kan liknas en fysisk konversation. De blandar akrobatiska och dansanta rörelser och lika snabbt som de sparkar mot varandra lyckas de skydda sig för att inte bli träffade. Någon i publiken närmar sig en av utövarna och frågar ”Vad är det här?” och får svaret ”Capoeira, en brasiliansk kampsport”. Hon undrar sen om utövarna är från Brasilien men får svaret ”Nej, vi är alla härifrån!”. Detta kan vara en syn i Sverige idag, den globaliserade formen av capoeira utanför Brasiliens gränser, likt det var för Janelle Joseph i Toronto, Canada. Hon är forskare inom transnationalism och capoeira och på ovanstående sätt beskrev hon sitt första möte med capoeiran.¹

1.1 Introduktion

Capoeira som kulturfenomen med brasilianskt ursprung tog världen med storm under 1990-talet och kom att kunna liknas vid annan populärkultur i global skala.² De första capoeiratränarna från Brasilien kom till Sverige i slutet av 1980-talet. Efter att antalet utövare och klubbar ökat valdes kampsporten in i Svenska Budo- och Kampsportsförbundet i mars 2003. Samma år uppskattades det finnas kring 20 klubbar med sammanlagt mellan 1000-1500 medlemmar.³

---

¹ Joseph, Janelle, *‘Going to Brazil’: transnational and corporeal movements of a Canadian-Brazilian martial arts community*, (Toronto: University of Toronto, Global Networks 8, 2, s 194-213, 2008), s 194

² Ministry of External Relations, Texts from Brazil, nr 14, *Capoeira*, (Brasilien: Gráfica Brasil, 2008), s 12

³ Nilsson, Ove, *Statens offentliga utredningar, kampsport i fokus. Betänkande av proffsboxnings- och kampsportsutredningen*, (Stockholm: Elander Gotab AB 2003), s 64

Den globaliserade moderna formen av capoeiran utanför Brasiliens gränser är starkt förknippad med dess kultur. Det är något som utövarna här i Sverige får uppleva, när den brasilianska sydländska kulturen möter den västerländska. Inom capoeiran i Sverige finns normer som mer liknar de inom den brasilianska än i den svenska kulturen och detta kommer att påverka utövarna.

I min tidigare undersökning; ”Vem väljer capoeira? – En kultursociologisk undersökning” tillfrågades utövare i tre capoeiraföreningar i Sverige vad de tyckte var viktigt inom capoeira. De gav intressanta resultat som visade på hur utövarna anpassat sig till rådande normer inom capoeira. Utövare från en västerländsk kultur anser att respektera sin mästare och bevara traditioner är bland det viktigaste inom capoeira. Detta tas upp och beskrivs i diskussionen på följande sätt: ”Om capoeira analyseras som ett fält, kan man lättare förstå hur de individer som befinner sig i detta fält påverkas och anpassar sig. De traditioner och normer som finns inom capoeira och exempelvis i en viss förening har inflytande på individen.”⁴ Vad som även tas upp i diskussionen är att vad som ger status inom capoeira inte har med klass och utbildning att göra, utan specifik erfarenhet av kulturen och idrotten. Detta används som förklaring till varför det finns en tendens hos utövarna att vara på ett brasilianskt sätt vad gäller exempelvis kroppsspråk och beteenden.⁵ Dessa resultat väckte ett intresse till vidare forskning kring capoeiran i Sverige. Vad händer när capoeiran introduceras i Sverige? Vad får de brasilianska tränarna för upplevelse av att komma till det svenska samhället och lära ut sin konstform och förmedla sin kultur? Vad har utövarna för upplevelser av att ta del av capoeiran här i Sverige? Upplever tränarna och utövarna att de påverkas på något sätt? För en vidare utveckling skall den aktuella studien ha ett kulturanthropologiskt perspektiv där den svenska och den brasilianska kulturen ligger i centrum. Frågan är vad det finns för skillnader mellan kulturerna och hur kulturmötet inom capoeiran ser ut i Sverige utifrån utövare, svenska och brasilianska tränares upplevelser. Hur upplever de inom capoeiran att de påverkas i kulturmötet?

---

⁴ Keskikangas, Agnes, *Vad kan känneteckna en capoeirist i Sverige? – En kultursociologisk undersökning*, (Stockholm: Gymnastik- och Idrottshögskolan, Idrott C, 2009), s 30

⁵Keskikangas s 8

1.2 Bakgrund

För att beskriva capoeirans historia och utveckling till idag har jag använt mig av en avhandling skriven av Matthias Röhrig Assuncao, aktuell och ofta refererad till av andra forskare inom capoeira, samt litteratur från Wandenkolk Oliveria, *Mestre Pregoica* och artiklar från Sara Delamont, forskare inom capoeira i Storbritannien.

1.2.1 Capoeirans ursprung och utveckling

Brasilien koloniserades av portugiser på 1500-talet och deras största intresse kom att bli sockerrörsodling. Brasiliens urbefolkning togs till slavarbete på plantagen, men efter en expansions av sockerrörsekonomin gjorde att behovet av arbetskraft ökade. Det var anledningen till den massimport av slavar som tog start. Från portugisiska besittningar i Afrika fraktades under de 350 åren som slaveriet pågick i Brasilien 3,5 miljoner slavar. Sett till Brasilien idag är detta något som haft en mycket stor inverkan på landets Etniska och kulturella sammansättning⁶. Frågan om var capoeira egentligen har sitt ursprung går i sår, om den utvecklats i Afrika och att slaverna förde den med sig, och i så fall från vilken befolkning och vilken kultur, eller om den utvecklats på brasiliansk mark. Vad många håller med om är i alla fall att det är en blandning av olika kulturyttringar och både påverkats och har sina rötter i de afrikanska och brasilianska kulturerna.

Oliveira tar i sin bok upp tre teorier kring capoeirans ursprung, varav två bygger tanken om att capoeira utvecklats på brasiliansk mark och den tredje att den härstammar från Angola. *Zebrodansen, N'goro*, utförs i den manliga pubertetsriten i Angola och här återfinns flera faktorer som går att likna vid capoeira, både utövande och instrumenten. Enligt den andra teorin skulle capoeira ha utvecklats i *zensalas*, slavarnas bostad. Här beblandades afrikanska slavar från olika områden, och med det även deras kulturer och traditioner.⁷ Slavägarna förbjöd dock utövandet av capoeira, av anledning till att det uppfattades hotfullt. Det finns en populär teori kring detta, att vad slaverna då gjorde var att dölja sin stridskonst i en dans för att kunna fortsätta sitt utövande.⁸ Den tredje teorin bygger på tanken om att det var i de förrymda slavarnas samhällen som capoeiran utvecklades. Dessa självstyrande samhällen

---

⁶ Oliveira, Wandenkolk, *Capoeira, the art of survival*, 2.uppl., (San Francisco: City college of San Francisco, 2000), s 5

⁷ Oliveira, s 6

⁸ Oliveira, s 12

bildades ute i djungeln av de slavarna som lyckades fly och kallades för *quilombos*.⁹ Vad detta visar är att förutom portugisernas inverkan på landet och kulturen beblandad flera olika folkgrupper från Afrika tillsammans med Brasiliens urbefolkning, och följaktligen deras kulturer.

Vad som även kan ha kommit att ha stor inverkan på capoeira är att det under vissa tider varit förbjudet i Brasilien. Ända fram till 1900-talet var den del av den manliga afro-brasilianska underklassens kultur. En viktig person som bör nämnas är *Mestre Bimba*. Han anses vara den som fick capoeiran att bli lagligt. Den dåvarande presidenten *Vargas* och hans regering såg värdet i capoeira och andra kulturformer som exempelvis samba. Det skapades en slags kulturidentitet som byggdes på karneval med samba i täten, men även andra former av kulturyttringar med portugisiskt och afro-brasilianskt ursprung. Detta tog sin början på 1930-talet och året då det blev lagligt att utöva capoeira var år 1937.¹⁰

1.2.2 Modern capoeira och dess globalisering

Mestre Bimba var en pionjär. Från att capoeira bara utövats av underklassen på gatan och i slummen startade han något som kom att ha stor betydelse för capoeirans framtid. Han började arbeta med capoeira på ett sätt som ingen annan gjort, undervisa den vita medelklassen i träningslokaler inomhus. Capoeira kom att bli en nationalsport i Brasilien och spridas utanför landets gränser.¹¹ Idag finns capoeira över hela världen och utövas på så väl gatan som i fitnesscenter och återfinns på filmscenen och internet. Mattihas Röhrig Assuncao har länge forskat inom capoeira, både i och utanför Brasiliens gränser. Han menar att capoeiran alltid har haft förmågan att formas utifrån situation och miljö, utifrån vad det finns för behov. Det är en allsidig konst som har formats under speciella förhållanden. Det kan utövas som idrott, som fight, musikaliskt, i uppträdanden och som en konstform. Vad som finns gemensamt i de olika formerna som det utövas är att det finns ett specifikt mål och behov som någon del i capoeiran kan tillgodose.¹²

---

⁹ Oliveira, s 6

¹⁰ Delamont, Sara, Stephens, Neil, *Up on the Roof: The embodied habitus of diasporic capoeira* (Cardiff: Cardiff University 2008), s 58

¹¹ Delamont, Sara, *No place for women among them? Reflections on the axé fieldwork* (Cardiff: Cardiff University, Routledge, Taylor & Francis Group, Sport, Education and Society, vol. 10. No 3, pp. 305-320, November 2005), s 306

¹² Röhrig Assuncao, Mattihas, *Capoeira, the history of an afro-Brazilian martial art*, (Oxon: Routledge, Taylor & Francis Group, 2005), s 9

Dagens utövare i västvärlden skiljer sig mycket från hur den äldre generationens capoeirautövare såg ut. Det handlar både om sättet att träna men också inställning till hur och varför man utövar capoeira. Det finns skiljda uppfattningar om moderniseringen och globaliseringen. Det finns åsikter om att capoeiran kan utarmas och mista sitt kulturella ursprung och traditioner. Samtidigt ses det positivt utifrån att det fungerar som en ambassadör för både Brasilien och Afrika. Runt över hela världen återfinns afro-brasilianska instrument och utövare som sjunger sånger på portugisiska, som i sig väcker ett stort intresse för rötterna till capoeiran.¹³

Den moderna capoeiran brukar beskrivas som en dansant kampsport med inslag av akrobatik och musik som utövas i en *roda*, en cirkel av människor och där två *capoeirister*, utövare, *spelar* capoeira mot varandra. Alla utövarna i ringen klappar händerna och sjunger och spelet ackompanjeras av flera instrument. Det viktigaste instrumentet som ofta symboliserar capoeira kallas *berimbau*. Det är ett bågformat instrument med ursprung från Afrika. Spelet kan vara både estetiskt och vackert samtidigt som det är mer kamp inriktat. Rörelserna består till stor del av sparkar, hjulningar, grundsteget *ginga* och andra cirkulära rörelser. Spelet stannar aldrig upp utan de två utövarna i rodan för en ständig dialog med varandra. Oliveira beskriver spelet på följande sätt:

”Capoeira is a dialogue between two people: they can talk business or kid around, have a playful or argumentative exchange, or engage in a violent or loving conversation.”¹⁴

Idag finns två huvudsakliga stilar inom capoeira, den ena heter *Angola* och den andra *Regional*. Capoeira Angola är den mer traditionella stilen som betonar vikten av att bevara capoeirians kultur och traditioner, stilen är mer mjuk och dansant. Capoeira Regional är den modernare stilen som karaktäriseras av ett snabbt och kraftfullt spel och här är kampsportsmomentet mer betonat.¹⁵ Inom capoeira Regional finns, liksom andra kampsporter, ett graderingssystem där bältet kallas för *corda*, det ger en tydlig uppdelning och struktur vad gäller rangordning. Inom varje stil finns olika organisationer eller *grupper* som det kallas. Gruppen är ofta grundad av en capoeira *mestre*, mästare. Ofta har gruppen något som kännetecknar den, det kan handla om en speciell stil och tekniker eller bygga på mestrens

---

¹³ Röhrig Assuncao, 2005, s 12 ff

¹⁴ Oliveira, s 2

¹⁵ Nationalencyklopedin, [www.ne.se<http://www.ne.se/lang/capoeira>](http://www.ne.se/lang/capoeira), acc. 2009-05-06

filosofi. I Sverige finns både angola- och regionalgrupper, som representerar ett flertal olika stilar och capoeira mestres. Vanligt är att utövarna har ett smeknamn inom capoeira, så kallade *apelido*. Det är ofta ett namn som utövaren får av sin tränare, mestre eller av andra utövare. Det kan ha något att göra med utövarens personlighet eller utseende. Förutom capoeira utövar många grupper i västvärlden andra kulturella former av dans som är starkt förknippade med capoeira och den brasilianska kulturen. *Maculelé* är en kampliknande dans som har sitt ursprung i Santo Amaro i Bahia, norra Brasilien, den tränas och används ofta i samband med capoeira uppvisningar. *Samba*, symboliserar mycket av den brasilianska kulturen men har sitt ursprung i Centralafrika.¹⁶

1.3 Forskningsläge

Det finns mycket forskning gjord kring capoeirans historia och ursprung, medan tillgången till vetenskaplig litteratur kring capoeira idag inte är lika stor. Jag har funnit ett antal vetenskapliga artiklar från Kanada och Storbritannien. Där har capoeiran, lika som i Sverige, funnits sedan slutet av 80-talet. Även här möts den kultur som capoeiran för med sig en västerländsk kultur. Sara Delamont är forskare i capoeira i Storbritannien. Hon har undersökt och studerat den moderna och globaliserade formen av capoeira och publicerat ett flertal artiklar. Jag har även funnit andra aktuella och intressanta artiklar kring capoeiran i västvärlden, ur ett etnografiskt eller antropologiskt perspektiv. I artiklarna kring den moderna capoeiran beskrivs till viss del hur capoeiran kan bli bemött i det västerländska samhället, hur utövarna ser på capoeira och hur de påverkas av kulturen och den rådande normen i capoeira. De beskriver till stor del hur det ser ut i både Canada och Storbritannien. En kvalitativ studie kring capoeirautövares upplevelse av att träna capoeira kommer att ligga till grund för hur det ser ut i Sverige. Här tar författaren Rocio Winnersjö upp flera relevanta aspekter, bland annat hur utövarnas syn på sig själva har förändrats av att träna capoeira.

1.3.1 Capoeirans inverkan på en västerländsk utövares habitus

Dr Sara Delamont och Dr Neil Stephens har gjort en etnologisk undersökning kring hur den globaliserade formen av capoeira samt hur utövare i Storbritannien påverkas av den. Vad som undersökts är hur brasilianska tränare kan förmedla kulturen på ett sådant sätt att utövares habitus blir påverkade av capoeirans habitus som formats i Brasilien. Dessa resultat

---

¹⁶ Röhiring Assuncao, s 217 f

visar på att en utövare som aldrig satt sin fot på brasiliansk mark ändå blir mycket påverkade av den brasilianska kulturen. Vad som även lyfts fram är att de krav som sätts på en utövare i Storbritannien inte är samma krav som finns i Brasilien. En västerländsk utövare förväntas att förutom de specifika musikaliska och tekniska delarna i capoeiran ta till sig den brasilianska kulturen. Det är vad som förklarar utövarnas strävan efter att vara på ett "brasilianskt" sätt. Det kan handla om hur de hälsar på varandra med kindkyssar och handslag, eller viljan att ha brasilianska kläder. I Storbritannien är capoeira något relativt nytt. Den nya kulturen som utövarna kommer i kontakt med verkar skapa ett intresse och engagemang hos eleverna, som inte återfinns på samma sätt i Brasilien.¹⁷ Vad som framhävs i artikeln är att det finns ett behov av forskning inom den globaliserade capoeiran ur ett kultursociologisk perspektiv. Capoeiran har spridits över hela världen och blivit mycket populärt men forskningen utanför Brasiliens gränser har inte hunnit med.¹⁸

1.3.2 Olika orsaker till capoeiraövning

Janelle Joseph har forskat inom capoeira och mångkulturalism i Toronto, Canada. Studien presenteras i artikeln "Running Head, Brazilian martial arts and Canadian capoeira". Hon har använt sig av ett fenomenologiskt tillvägagångssätt. Metoden har varit intervjuer, observationer och medupplevelser, då hon under en halvårsperiod själv varit med på capoeiraträningen och under andra sociala situationer.¹⁹ Hon har tittat på vilka det är som tränar i den här gruppen och vad de har för mål och intressen. Resultatet visar en indelning av tre grupper av utövare som av olika anledningar har börjat träna, och som får vissa specifika behov tillfredsställda av capoeiran. Den första gruppen är de som på något sätt har brasilianskt ursprung, det kan vara invandrare av första eller andra generationens. De brasilianska kanadensarna söker sig till capoeiran för att kunna knyta band till sina rötter och för att de har ett behov av att behålla kulturen och samtidigt skapa ett nätverk med andra från Brasilien. Vad som blir speciellt för dem är deras ursprung ger status inom capoeiran. De får en viss auktoritet över andra icke-brasilianska utövare, som de kanske inte kan finna på annat håll i det Kanadensiska samhället. Detta är även något som ligger till grund för viljan att bevara den kultur som är specifik brasiliansk och inte anpassas för mycket till det

---

¹⁷ Dr Delamont, Sara, Dr Stephens, Neil, *Excruiating Elegance: Representing the embodied habitus of capoeira*, (Cardiff: Cardiff University, ESRC National Centre for Research Methods, NCRM Working paper series 11/07, 2007), s 58

¹⁸ Dr Delamont och Dr Stephens, s 70

¹⁹ Joseph, Janelle, *Running head: Brazilian martial arts and Canadian capoeira. A Perfect Match: Brazilian Martial Arts and The Canadian Multiculturalism Act*, (Toronto: University of Toronto, 2005), s 4

västerländska samhället. På så sätt bevaras en autonomitet.²⁰ Ett exempel är att nästan alla utövare försöker att lära sig det portugisiska språket. Till skillnad från andra idrotter är det något som är specifikt för capoeira och skapar en sorts sammanhållning bland utövarna i gruppen.²¹

Den andra gruppen utövare är de kanadensarna med härkomst från de Karibiska länderna. Det kan känna en gemenskap i capoeiran eftersom det finns ett afrikanskt ursprung och det blir ett sätt att återkoppla till sitt egen kultur "...they see the game as a way to reconnect with their black heritage and maintain their ancestral culture".²² Den tredje gruppen utövare är de kanadensarna med europeisk härkomst som söker sig till capoeiran för att fly den traditionella kanadensiska kulturen.. Till skillnad från andra traditionella och vardagliga idrotter i Kanada ser de capoeira som en unik subkultur. Dessa tre grupper av utövare har alla olika intressen och behov som blir tillgodosedda på olika sätt.²³ Förutom capoeira finns en rad olika fysiska aktiviteter som är kopplade till en annan kultur och en annan plats, så som yoga från Indien och judo från Japan. Joseph menar att vad som finns gemensamt bland dem är att här erbjuds utövarna en möjlighet forma en egen identitet och stärka sin självbild. Förutom att få sina fysiska behov får de en grupptillhörighet som kan tillgodose sociala behov hos individen.²⁴

1.3.3 Capoeirans autonomitet i västvärlden

I artikeln skriver Joseph att även om de flesta utövarna i Kanada inte har "brasilianskt blod" så kan de bli "biologiskt" kopplade till landet på ett sätt, även om de aldrig satt sin fot där. Detta kallar hon för "kinesthtic citizenship". Det sättet som deras tränare från Brasilien har lärt ut capoeira påverkar deras livsstil och kommer att likna det brasilianska sättet att vara. När utövare är tillsammans så återskapar de capoeiran som den ser ut i Brasilien. Det handlar om språk, beteenden och val av kulturella aktiviteter.²⁵

Även om de brasilianska instruktörerna hävdar att det är samma capoeira som lärs ut oavsett land och plats, så krävs det att utövarna reser till Brasilien för att uppleva "riktig capoeira". De förklaras med att det är "so much more to it then what goes on in the *roda*". Att få

---

²⁰ Joseph, 2005 s 7

²¹ Joseph, 2005 s 9

²² Joseph, 2005 s 6

²³ Joseph, 2005 , s 19

²⁴ Joseph, 2005, s 3

²⁵ Joseph, *Going to Brazil*, 2008 s 197

erfarenhet av den brasilianska kulturen i landet, utöver capoeira, är grundläggande för att kunna förstå spelet och vad som sker i *rodan*.²⁶ För många utövare finns det ingen möjlighet att resa till Brasilien, eftersom det krävs mycket tid och en stor ekonomisk insats. För att de skall komma denna upplevelse så nära som möjligt, upplevelsen av kulturen som ger förståelse för capoeiran, återskapas den brasilianska kulturen i Kanada. Utövarna får lära sig språket, utöva olika typer av brasilianska danser, lyssna på musik och otaliga historier från deras brasilianska instruktörer.²⁷

Som tidigare nämnt finns det ett intresse att bevara capoeirans kultur och på så sätt dess autonomitet. Capoeira är ett helt eget koncept som inte går att återfinna i någon annan form. Det kan vara en orsak till ett visst motstånd vad gäller anpassning till den västerländska kulturen. De flesta brasilianska instruktörerna som kommer till Kanada har inget annat yrke och på så sätt blir det en ekonomisk fråga. Det ligger i deras intresse att vara kulturbärare och källan för capoeira, och vara de enda som kan förmedla den. Samtidigt som de själva är de som har kunskap och erfarenhet är det i Brasilien det land där capoeiran är ”äkta”. Detta skapar ett intresse och en marknad för capoeiramaterial, så som musikinstrument och kläder. Den brasilianska instruktören visar på att en ”riktig” capoeirist använder ett par färgade överdragssbyxor i polyester, speciella träningskläder, lyssnar på viss musik, använder flipflops. Eftersom det finns en strävan hos utövarna att akklimatisera den brasilianska kulturen och bli en ”riktig” capoeirist investerar de gärna i ”äkta” brasilianska kläder och annat material. En sten som används för att spela det ensträngade instrumentet *berimabu*, så kallad *dobrao*, får ett värde, även om det är en vanlig sten, bara för att den är från Brasilien och på så sätt ”äkta”.²⁸

Samtidigt målas en bild upp av capoeiran att vara mystisk, farlig och annorlunda. Det är något som ligger precis rätt i tiden i Kanada. Här finns ett intresse och ideal av att vara mångkulturell. Det är en anledning till ett stort intresse för capoeira, som är en annorlunda aktivitet kopplat till en ny kultur.²⁹

---

²⁶ Joseph, *Going to Brazil*, 2008, s 200

²⁷ Joseph, *Going to Brazil*, 2008, s 201

²⁸ Joseph, *The Logical Paradox*, 2008, s 510 f

²⁹ Joseph, *The Logical Paradox*, 2008, s 505

Den enda studien som jag funnit gjord inom capoeira i Sverige är en C-uppsats i etnologi, ”Capoeirautövares upplevelser av kropp, identitet och samhälle”.³⁰ Författaren heter Rocio Winnersjö och den är skriven på Mittuniversitetet i Härnösand på institutionen för humaniora. Hon har använt sig av ett fenomenologiskt tillvägagångssätt där metoden har bestått av deltagande observationer, medupplevelser samt intervjuer. Denna studie är relevant eftersom den dels tar upp hur capoeira kan påverka utövarens identitet. Dels beskrivs hur en träning och en grupp kan se ut i Sverige och kan till viss del beskriva capoeira som *fält* (sett till den aktuella studiens teoretiska utgångspunkt).

1.3.4 Capoeirautövning kopplat till identitet

Winnersjö har undersökt de upplevelser som capoeira sätter igång hos utövaren vad de har för betydelse för deras identitet och om de påverkar dem på ett personligt plan. Capoeira har uppstått och utvecklats långt i från Sverige och det västerländska samhället och präglas av ett tanke-och synsätt som svenskar inte är vana vid, utan är starkt förknippat med den brasilianska kulturen. Här får utövaren lära sig att använda kroppen på ett sätt som ofta är helt nytt och okänt. Winnersjö menar att det handlar om vana, utövaren får införliva nya rörelser och uttryck som i sin tur påverkar utövarens sätt att vara.³¹ I studien beskrivs hur en träning kan se ut och vad klädsel och musik har för betydelse för utövandet. Alla i gruppen har likadana kläder, vita träningsbyxor en vit t-shirt med gruppens emblem, de kallas för *capoeirakläder*. Winnersjö menar att ingen gärna tränar utan dessa kläder, utan att de ”...systematiskt införlivat kläderna och gjort dem till en del av vår kropp och viktigaste del av capoeiran.”³² Bara namnet på kläderna, *capoeirakläder*, visar på att de är dessa kläder som används för att träna i. Om capoeira ska beskrivas som ett fält är klädseln något av de tydligaste gemensamma i gruppen. Det är något som gör att en nybörjare snabbt kan känna sig som en av de andra. Även gruppens emblem som finns på utövarens t-shirt skapar en gemenskap och gruppsamhörighet. Det visar på vilken mestre gruppen har, som i sin tur ofta representerar en speciell stil och filosofi.

---

³⁰ Winnersjö, Rocio, *Capoeirautövares upplevelse av kropp, identitet och samhälle* (Härnösand: Mittuniversitetet, Institutionen för Humaniora, Etnologi C, 2005).

³¹ Winnersjö, s 4 f

³² Winnersjö s 10 f

Träningen hålls alltid till musik och den går inte att separera från capoeiran. Den ger energi och rytmen bestämmer träningens intensitet och karaktär. Winnersjö menar att utövarna ofta blir uppmanade av sin instruktör att förkroppsliga musiken, *encorpora*, och uttrycka sig därefter. Här görs en skillnad mellan nybörjare och de mer erfarna utövarna. En nybörjare visar inga direkta fysiska tecken på om, eller hur, de påverkas av musiken. En avancerad utövare däremot rör sig ständigt i takt med musiken, om en omedvetet, på ett naturligt sätt.³³

Winnersjö undersöker vad capoeiran har för betydelse för upplevelsen av identitet och vad hon belyser är: Hur är det kroppsliga bundet till identitet? Även om den aktuella studien inriktar sig på de kulturella betingelserna är detta intressant eftersom Winnersjö's resultat visar på hur utövarna blir påverkade. Utifrån de observationer och intervjuer som gjordes handlade det om kroppsspråk, självuppfattning och självförtroende. Ett exempel är hur en av utövarna tillfrågades om capoeiran påverkat henne på något sätt svarade:

*"Jag har märkt att mitt kroppsspråk blivit yvigare.....det över man ju också på i capoeira att breda ut sig och ta plats. Att bara leva ut sin egen personlighet. Det vore konstigt om det inte syntes i andra sammanhang tycker jag. När jag gör sådana saker (yvigare gestikulerande) har jag tänkt ibland, oj, vad kom det där ifrån"*³⁴

Andra resultat från Winnersjö's intervjuer visar att utövare anser sig blivit minde blyga sen de börjat träna capoeira, att det kan bero på gemenskapen, spelets natur och hur capoeira är ett sätt att uttrycka sig. Att utövarna uppmuntras till att ta plats och våga sjunga, spela och uttrycka sig i rodan.³⁵

1.4 Studiens teoretiska ramverk och utgångspunkter

Pierre Bourdieu och hans kultursociologiska teori och begrepp som habitus, fält och kapital kommer att ligga till grund för den aktuella studien. Det gör det möjligt att analysera människors vardag och beskriva olika sociala strukturer. Går det att se en förändring av utövarnas och tränarnas habitus när de kommer i kontakt med en ny kultur? Hur ser deras syn ut på capoeiran som socialt fält? Vad anser utövarna ge status, hur ser de på symboliskt kapital? Utifrån vad intervjuerna genererar kan denna teori och begrepp användas för att analysera och beskriva resultatet. Jag kommer att utgå från Donald Broadys analyser av

---

³³ Winnersjö, s 12

³⁴ Winnersjö, s 14

³⁵ Winnersjö, s 15

Bourdieu's nyckelbegrepp som presenteras i *Sociologi och Epistemologi*.³⁶ För att skapa en förståelse kring kulturmötet är en beskrivning av de två kulturerna relevant. Syftet med det är se hur utövarnas och tränarnas bakgrund ser ut eftersom det kommer att påverka deras mentalitet, beteenden och värderingar. Jag kommer att utgå från Annick Sjögrens, *Här går gränsen, om integritet och kulturella mönster I Sverige och medelhavsområde*.³⁷ Hennes indelning av två huvud ideologier, individ- och gruppcentrerad ideologi och personbegrepp kommer vidare att användas som utgångspunkter till den aktuella studien samt forskning från utifrån Åke Dauns *Svensk mentalitet*.³⁸

1.4.1 Kapital

Begreppet kapital används för att förklara olika värden, så som tillgångar och resurser, och det man främst syftar på är det symboliska kapitalet och inte exempelvis i ekonomisk bemärkelse. Symboliskt kapital är något eftersträvansvärt för individen, men inte av egen angelägenhet. Det bygger på gruppens uppfattningar om vad som anses vara viktigt. ”Symboliskt kapital är det som av den sociala gruppen igenkännes som värdefullt och tillerkännes värde”³⁹. Det kan på ett sätt förklara varför medlemmar i en grupp beter sig som det gör. Hur de utvecklar sina färdigheter och hur de vill bli uppfattade bygger på vad som av gruppen uppfattas inneha symboliskt kapital och status. I arbetets introduktion, under rubrik 1.1, förklaras hur status inom capoeira, symboliskt kapital, inte handlar om utövarens erfarenheter och tillgångar utanför capoeiran. Vad som av gruppen anses eftersträvansvärt handlar om kunskap och erfarenhet av idrotten och kulturen. Vad som gör detta intressant för den aktuella studien är om detta påverkar utövarna och tränarna, och i så fall på vilket sätt. Vad upplever de vara eftersträvansvärt och ge status inom sin grupp och inom capoeira? Framförallt är det intressant att se om de i så fall ändrat sitt beteende och sätt att vara på i förhållande till vad de anser finnas för symboliskt kapital.

1.4.2 Habitus

En individs habitus bygger på tidigare upplevelser och sociala erfarenheter som ”...ristats in i våra kroppar och sinnen”. Allt som en människa genomgått i sitt liv har hjälpt till att forma

---

³⁶ Broady, Donald, *Sociologi och Epistemologi*, Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin, (Stockholm: Akademisk avhandling, Stockholms universitet, HLS Förlag, 1991).

³⁷ Sjögren, Annick, *Här går gränsen, om integritet och kulturella mönster I Sverige och medelhavsområdet*, (Stockholm: Arena, 1993).

³⁸ Daun, Åke, *Svensk mentalitet*, (Stockholm: Bokförlaget Rabén Prisma, tredje omarbetade upplagan, 1998).

³⁹ Broady, s 171

dess habitus och det är utifrån det som styr handlande, åsikter och föreställningar. Bourdieu menar att det är detta ”system av dispositioner” som gör det möjligt att för människor att handla och orientera sig i världen. När en person hamnar i en ny situation handlar den utifrån sina tidigare erfarenheter och minne, sitt habitus. När en samling människor bildar en grupp kommer denna sociala formation utformas med påverkan av individernas habitus. Vid möten där olika människors habitus inte stämmer överens kan inte individen återskapa ”den sociala världen” som den tidigare upplevt. I dessa situationer kan ens individs habitus förändras.⁴⁰ Människors habitus är med andra ord inget som är permanent och oföränderligt, men det krävs mycket för att det ska omformas eftersom det är djupt rotat i individen. Vad som händer när en människas habitus inte stämmer överens med den sociala omgivningens skapas en viss motsättning och här uppstår två alternativ. Om människornas habitus är starkast kan de givna sociala betingelserna i viss mån omformas. Är däremot de sociala betingelserna starkare tar de över och här kan individen antingen välja att fly eller så kommer dess habitus så småningom omformas⁴¹.

Beroende på vilket socialt sammanhang som individen befinner sig i kan vissa delar av dess habitus fungera som symboliskt kapital. Vad som anger vad i människors habitus som anses ge kapital beror helt på vilka gruppens uppfattning om vad som är viktigt, och kan därför skilja sig mellan olika bestämda grupper.⁴² I den aktuella studien kan begreppet habitus användas eftersom den är en av komponenterna som spelar in på hur en människa är, vad gäller bland annat mentalitet och beteenden. En individ med ett habitus format inom den sydländska kulturen och erfarenheter från Brasilien har, utifrån den här teorin, ett habitus som kan fungera som kapital inom capoeira. De västerländska utövarna har troligen ett habitus som liknar varandras mer än tränarna från den sydländska kulturen. I kulturmötet som äger rum kommer de olika personernas habitus att spela in. Vad som är intressant är att se om det finns några tydliga skillnader och hur utövarna gör. Sker någon förändring av ens persons habitus som under lång tid utsätts för påverkan av andra människor och situationer som inte överensstämmer med tidigare erfarenheter?

---

⁴⁰ Broady, s 228

⁴¹ Broady, s 234

⁴² Broady, s 229

1.4.3 Fält

Ett socialt fält är när en grupp människor strider om något gemensamt. Det skiljer sig från en samling människor i ett socialt sammanhang på så sätt att de ett fält finns gemensamma föreställningar om vad som viktigt och vad som gruppen ska sträva efter. Vad som ligger till grund för ett socialt fält är den trosföreställning som finns om symboliskt kapital, och det skapar på ett sätt en gemenskap. Broady beskriver begreppet fält som "...ett system av relationer mellan positioner besatta av specialiserade agenter och institutioner som strider om något som för dem är gemensamt".⁴³ Med hjälp av begreppet fält kan man skapa en förståelse för människors handlande i sociala sammanhang, eftersom fältet har en inverkan på individen. Inom ett visst fält finns gemensamma värderingar och normer som individer försöker att anpassa sig till. Fält kan överlappa varandra och större fält kan innehålla flera mindre fält.⁴⁴ Det gör det möjligt att se på capoeira som ett fält, medan det kan delas in i olika fält, i Brasilien och Sverige. Vad som är intressant för den aktuella studien är att undersöka utövarnas upplevelse av detta. Vad anser de att det finns det för rådande normer och traditioner inom capoeira som fält i Brasilien och i Sverige?

1.4.5 Individ- och gruppcentrerad ideologi kopplat till kultur

Annick Sjögren är fil dr i etnologi och är forskare vid Sveriges Invandrarinstitut samt knytten till Institutionen för folklivsforskning vid Stockholms Universitet. Hon har stor erfarenhet av kulturvariationer och hur invandringen ser ut i Sverige. Hennes analys bygger på hennes egen erfarenhet och annan antropologisk och etnologisk litteratur. Analysen är gjord i ett etnologiskt jämförande perspektiv där hon ser vad som sker i mötet mellan den svenska moderna kulturen och kulturen från medelhavsregionen.⁴⁵ Den aktuella studien avser att analysera upplevelsen av kulturmötet mellan den svenska och brasilianska kulturen. Sjögren menar att i jämförelse till svensk kultur finns många likheter i medelhavsregionen och i Sydamerika. Det handlar bland annat om gemensamma kulturella drag och människors livsstil.⁴⁶ På så vis kan hennes forskning vara intressant för den aktuella studien, för att analysera kulturmötet mellan den sydländska och den västerländska kulturen.

---

⁴³ Broady, s 270

⁴⁴ Broady, s 273

⁴⁵ Sjögren, s 26

⁴⁶ Sjögren, s 25

Personbegreppet används för att förklara människans syn på sig själv i relation till den omgivning hon befinner sig i. Det är något som Sjögren har använt i sitt arbete med att studera och analysera kulturella skillnader.⁴⁷ Alla människor har under unga år internaliserat en syn på sig själva i förhållande till omvärlden som likt begreppet habitus styr vårt handlande. När vi möter det främmande är det oftast ett annorlunda personbegrepp vi kommer i kontakt med, ett annat sätt att ordna sitt liv. Sjögren har använt personbegreppet för att kunna förklara vad som kan vara grundläggande tendenser hos en person beroende på kulturell tillhörighet. Attityder och beteenden i mötet mellan svenskar och sydlänningar kan refereras till just personbegreppet.⁴⁸

I Sjögrens analys av kulturarv presenteras två motsatta ideologier, den ena med individen och den andra med gruppen som utgångspunkt. En människas personbegrepp inrymmer en viss ideologi som påverkar sättet att organisera vardagen, vad som anses vara rätt och fel och hur man förhåller sig till omvärlden. Den svenska kulturen inrymmer ett individualistiskt synsätt som sätter individen i centrum. Det bygger på uppfattningen om att individen är själv tillräcklig och på så sätt jämlik. Relationer till andra människor kommer i andra hand och individen prioriteras framför gruppen. Den motsatta ideologin som återfinns i sydländsk kultur utgår däremot från den sociala varelsen. Här är det relationer mellan människors som är viktigast och individen inordnas i en social enhet som den blivit tilldelad. I en gruppcentrerad ideologi är det gruppen som får första prioritet, det handlar oftast om familjen och släkten och individen är en del av helheten. Gruppens överlevnad har prioritet, framför exempelvis individens välbefinnande. För att få gruppen att leva vidare är det viktigt att föra över sitt arv och det gruppen står för till nästa generation⁴⁹

Sveriges samhälle är uppbyggt utifrån individen och det är den ideologi som bestämmer hur till exempel institutioner kommer att se ut. I den sydländska kulturen finns en gruppcentrerad tradition, där individen är beroende av den lilla gruppen och kan fungera som ett skydds nät.⁵⁰ När en person utsätts för främmande synsätt kan den inte ständigt ge upp sin egen ståndpunkt och kompromissar utan ibland behövs en gränssättning för att inte tappa bort sig själv. Dock

---

⁴⁷ Sjögren, s 12

⁴⁸ Sjögren, s 10

⁴⁹ Sjögren, s 16 f

⁵⁰ Sjögren s 26

krävs en anpassning i ett kulturmöte, en ömsesidig anpassning för att människor ska kunna leva med varandra.⁵¹

När en individ kommer till en främmande miljö tolkas händelser och situationer utifrån tidigare erfarenheter. Eftersom det är en ny miljö kan det gamla tankestrukturen inte räcka till för att tolka nya händelser och organisera vardagen. Detta är något som kommer att få stor påverkan, både på individ och på samhälle. De gamla ramarna kommer att töjas och ersättas av nya tankestrukturer, nya *dispositioner*. Enligt Bourdieu är det något som kan förändras för att anpassas till de nya sociala betingelserna. Sjögren menar att invandrare i Sverige anpassar sig till de rådande normerna genom att utveckla egenskaper samtidigt som de tonar ner det som verkar gå emot normen.⁵² Även om Sverige är ett land med stor variation geografiskt och socialt så finns det ett gemensamt kulturellt kapital och egenskaperna av att vara svensk är vad som binder samman människor.⁵³

Åke Daun diskuterar frågan om en nationalkaraktär i sin bok, *Svensk Mentalitet*. Han målar upp en bild av hur man kan se den typiske svensken, blyg, oberoende, konfliktundvikande och ärlig. Daun tar upp den individualistiska tendensen som finns i Sverige och tar upp en studie kring individualismindex för 40 länder där USA hamnade på första plats med 91 poäng, Sverige på en tionde plats med 71 poäng och Venezuela sist med 12 poäng. Daun menar att detta är något som stämmer överens med vad han tidigare kommit fram till. Förutom individualism finns en betoning av oberoende och en social självständighet där man inte ska vara beroende av till exempel grannar eller släkten.⁵⁴

För att förstå innehållet i de olika mentaliteterna, som i sin tur ligger till grund för kulturen, har Sjögren valt ut vissa egenskaper. De kan visa på hur samhällets sociala strukturer kommer att se ut.⁵⁵ Så som hierarki, som i ett gruppcentrerat samhälle är inbyggt i gruppen. I ett individcentrerat samhälle ska man först lära sig lyda sig själv innan man lyder en överordnad. Det är en själv man i första hand ska vara hederlig mot i första hand. Det finns en strävan efter att vara oberoende självbestämmande. Mentaliteten i gruppcentrerade samhällen kan beskrivas på ett motsatt sätt, dels att gruppen står över individen. Dels att de sociala strukturerna bygger

---

⁵¹ Sjögren. 10 f

⁵² Sjögren s 22 ff

⁵³ Sjögren s 23

⁵⁴ Daun s 121 f

⁵⁵ Sjögren s 29

på hierarkisk ordning som bygger på respekt och som skapar olika roller med olika värden.⁵⁶ I ett gruppcentrerat samhälle läggs ingen vikt vid individens inre känslor utan beteenden och handlingar ligger i fokus, ”integrerad blir man genom interaktion och genom att acceptera gruppens normer”.⁵⁷

1.5 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att analysera hur en idrottsgren, capoeiran, introduceras i en ny kulturmiljö, i det svenska samhället. Mer specifikt anses studera brasilianska och svenska tränares och utövaras upplevelse av kulturmötet.

Följande frågeställningar används för att svara på syftet:

1. Vilka skillnader och likheter finns inom capoeiran i Sverige och i Brasilien?
2. Hur påverkas svenska utövare och tränare från en västerländsk kultur av kulturmötet?
3. Hur påverkas brasilianska tränare i Sverige av kulturmötet?
4. Uppstår någon kulturkrock mellan den brasilianska och västerländska kulturen inom capoeiran?

2 Metod

I följande avsnitt beskrivs studiens metod som varit kvalitativa intervjuer. Hur det gått tillväga för att besvara syfte och frågeställningar och hålla en hög grad av reliabilitet och validitet.

2.1 Tillvägagångssätt

Studien bygger på ett antal intervjuer gjorda med utövare och tränare från Sverige, samt tränare från Brasilien bosatta i Sverige. Syftet var inte att få en ange en frekvens eller generalisera, utan i huvudsak öka förståelsen för hur de svenska utövarna och tränarna samt de brasilianska tränarna upplevde kulturmötet. En enkät studie skulle inte kunna ge samma förståelse och djupdykning som intervjuer och därför föll det sig kvalitativa intervjuer som tillvägagångssätt mera naturligt. Deltagande observationer skulle ha kunnat vara ett ytterligare sätt att få fram information. Anledningen till att detta inte använts som metod är för att det

---

⁵⁶ Sjögren s 84 f

⁵⁷ Sjögren s 143

skulle ha varit för tidskrävande. Till hjälp har jag även haft mina egna kunskaper, jag som författare nära tio års erfarenhet av den brasilianska kulturen och mötet i capoeiran i Sverige. Jag har även rest till Brasilien ett flertal gånger och har stor insyn och förståelse för hur det ser ut i capoeiran där och i Sverige. Den erfarenhet har kunnat användas parallellt med andra källor och givit en ökad förståelse för den information som intervjupersonerna förmedlat. För att ytterligare öka förståelsen kring kulturmötet sökte jag litteratur i ämnet. Jag besökte Latinamerikanska Institutet på Stockholms universitet för att söka litteratur kring den brasilianska kulturen och vände mig till Mångkulturellt Centrum för litteratur kring kulturmötet. Jag sökte även litteratur på nätet i olika databaser och bibliotekskataloger. Syftet var dels att skapa en tydlig bakgrundsbild för att öka förståelsen kring hur kulturen i capoeiran ser ut. Dels att undersöka vilken forskning som finns kring capoeiran i västvärlden och de två kulturerna som möts.

2.2 Urval och avgränsning

Tanken var från början att studien skulle bygga på representanter från båda stilarna av capoeira som finns i Sverige. Dessa två stilar, *regional* och *angola* beskrivs i arbetets inledning under rubrik 1.2 och det finns en till synes stor variation mellan dem. De största skillnaderna är att capoeira angola helt saknar tävlingsmoment och graderingssystem och liknar inte andra kampsporter i samma grad som capoeira regional. Om båda stilarna skulle ingå i studien skulle det ha krävts en uppdelning mellan dem. Detta var något som jag ansåg skulle bli för omfattande och valde därför att avgränsa mig till stilen regional. Det är även inom denna stil som jag själv har mest erfarenhet och kunskap.

För att få information från olika perspektiv intervjuades både svenska utövare, svenska tränare och brasilianska tränare om sina upplevelser och erfarenheter. Även om syftet inte handlar om att generalisera representeras här tre olika kategorier som finns inom capoeira regional i Sverige. Två personer till respektive kategori valdes ut, en kvinna och en man, för att delta i studien. Anledningen till att båda könen representeras var inte för att jämföra dem sinsemellan utan för att skapa ett ytterligare perspektiv och variation mellan intervjupersonerna. Dessa personer var för mig tidigare kända och vad som gjorde dem passande att delta i studien är deras goda kunskap och erfarenhet av capoeiran. Utövarna har en erfarenhet på omkring fem år men har inte kommit upp till den nivån att de själva kan undervisa capoeira utan ses fortfarande som elever. De svenska tränarna har en erfarenhet på

omkring tio år och har under de senare åren själva arbetat med capoeira och haft egna elever. De har fem års längre erfarenhet och det i sin tur kan göra att de har en större inblick och förståelse i capoeiran än utövarna. Samtliga svenska utövare och tränare har under sin tid inom capoeiran haft en regelbunden kontakt med brasilianska tränare, och förstår portugisiska utan större problem. De brasilianska tränarna har omkring tjugo års erfarenhet av capoeiran och har själva undervisat under ett flertal år. Dessa två tränare valdes ut eftersom de båda har varit bosatta i Sverige under en längre tid. Dels har de erfarenhet om hur det är att komma till Sverige, de första intrycken och upplevelserna. Dels har fått en större kunskap om den svenska kulturen och större förståelse kring kulturmötet.

Dessa sex personer kontaktades och tillfrågades för att delta i studien. De fick information kring studiens huvudsyfte och garanterades anonymitet. De blev även informerade om hur det empiriska materialet skulle komma att behandlas. Dessa sex personer kommer från olika capoeiragrupper belägna i Mellansverige. I Sverige finns capoeiran fortfarande i en relativt liten skala och därför kommer inte gruppernas namn att nämnas och inte heller någon ytterligare information kring intervjupersonerna. Deltagandet i studien var anonymt och konfidentiellt för att öka möjligheten till att intervjupersonerna skulle känna sig fria att dela med sig av sin information.

2.3 Intervjuerna

Efter att ha utformat frågorna och intervjumall utifrån syfte och frågeställningar genomfördes en testintervju med en capoeirautövare. Frågorna korrigerades därefter och en intervjuguide med huvudfrågorna för intervjun skickades ut till de deltagande (se bilaga 2). Samtliga intervjuer genomfördes över telefon och spelades in. Detta gjordes i vissa av fallen på grund av stora geografiska skillnader, andra av svårigheter att få en tid för att ostört genomföra intervjun. Därför valde jag att genomföra samtliga intervjuer på samma sätt, över telefon för att stärka studiens reliabilitet.

Intervjuguiden var indelad i fyra teman som följde studiens syfte och frågeställningar. För att undvika att intervjupersonen skulle känna sig nervös började jag med att föra ett vanligt samtal kring vardagliga saker för att sedan starta intervjun. Jag valde att inte styra intervjun allt för mycket utan låta personen själv utveckla det som engagerade den och det som den ansåg mest relevant. Dock krävdes i vissa styrande frågor för att intervjun skulle följa en röd

tråd och för att i viss mån hålla sig till intervjugudien. Samtliga intervjuer var mellan 45-60 minuter långa. Dessa transkriberades och intervjupersonernas svar skrevs ned ordagrant.

Vid analysen började jag med att skapa en överblick över det empiriska materialet. Jag läste igenom utskrifterna och urskiljde vissa återkommande teman. Eftersom intervjugudien var utformad efter frågeställningarna fanns där redan en uppdelning. Analysen bestod av att vidare se hur det såg ut inom respektive frågeställning och hur detta kunde kopplas till studiens teoretiska ramverk och den tidigare forskningen. Resultatet presenteras utifrån de tre kategorierna av intervjupersoner, svenska utövare, svenska tränare och brasilianska tränare.

2.4 Reliabilitet och validitet

Syftet med intervjuerna har varit att förstå vad personen har för upplevelser, känslor och tankar kring kulturmötet. Om studien skulle genomföras på samma sätt om ett par månader kan detta ha förändrats hos personen och påverkar därför studiens reliabilitet. För att ändå i så stor utsträckning som möjligt skapa en standardisering har intervjuerna genomförts på samma sätt. För att intervjusituationen ska likna varandra har en tid avsetts där jag och intervjupersonen har kunnat genomföra intervjun ostört och utan tidsbegränsning. De har inte funnits någon skillnad i informationen de fått och intervjugudien har varit den samma. Även om en viss anpassning skedde till personen under intervjun så följdes de huvudsakliga teman och frågor i intervjugudien. Vad som stärker studiens validitet är att en testintervju genomfördes. Detta gjorde att jag som intervjuare blev något säkrare och fick större insikt i hur jag skulle genomföra intervjun. För att frågorna skulle vara relevanta, utifrån studiens syfte och frågeställningar analyserade jag resultatet av testintervjun och korrigerade frågorna därefter. Dels formulerades frågorna på ett sådant sätt så att de skulle vara enkelt att förstå för intervjupersonen, och därav minska risken för missförstånd. Dels kunde jag korrigera frågorna för att öka chansen till att innehållet i svaren skulle spegla studiens frågeställningar. Valet av frågor och hur de formulerades är en viktig aspekt vad gäller studiens grad av validitet. Något som också var relevant var urvalet av intervjupersoner. Eftersom syftet var att undersöka kulturmötet gjordes ett urval av personer för att kunna beskriva de kulturella skillnaderna. Med tanke på studiens validitet gjordes ett urval av både tränare och utövare för att få olika perspektiv på kulturmötet. Vad som också är relevant är valet av metod och analysen av det empiriska materialet kopplas till studiens teoretiska ramverk. En av intervjuerna är genomförd på portugisiska. Även om jag själv talar portugisiska obehindrat

och jag är medveten om att det kan föreligga en risk att detta har inverkat på studiens grad av reliabilitet och validitet. Anledningen var att intervjupersonen i fråga inte talar flytande svenska och svaren under intervjun skulle kunna begränsas på grund av detta.

3 Resultat

I detta avsnitt presenteras intervjupersonernas upplevelser och erfarenheter av att mötet med en främmande kultur. Varje frågeställning besvaras utifrån intervjupersonernas svar. De har indelat i tre kategorier, *svenska utövare*, *svenska tränare* och *brasilianska tränare*. Eftersom det i varje kategori finns en kvinnlig och en manlig intervjuperson kommer citaten att undertecknas med antingen *kvinn*a eller *man*.

Den första frågeställningen, rubrik 3.1, belyser skillnader i capoeiran mellan länderna, Brasilien och Sverige, och olikheter mellan kulturerna och utövarna. Den andra frågeställningen, rubrik 3.2, tar upp frågan om hur svenska utövare påverkas i kulturmötet. De svenska intervjupersonerna tillfrågades hur de upplevt mötet med den nya kulturen, hur det var från början och om de upplevt att de förändrats och påverkats av sin tid i capoeiran. Frågan var riktades till deras egen upplevelse samt vad de sett hos andra svenska utövare. De brasilianska tränarna fick samma frågor men utifrån deras upplevelse kring kulturmötets eventuella påverkan på svenskar. Den tredje frågeställningen, rubrik 3.3, tar upp frågan om hur de brasilianska tränarna påverkats i kulturmötet. De svenska utövarna och tränarna har alla erfarenhet av hur det varit för de brasilianska tränarna som kommit till Sverige. Hur det har varit i början och om de blivit påverkade och eventuellt förändrats efter en tid i kontakt med den svenska kulturen. Vissa av de brasilianska tränarna har arbetat med capoeira i flera år. Många har lärt sig det svenska språket och till viss del börjat försörja sig på ”vanliga” arbeten, och har inte längre enbart capoeira som yrke. De brasilianska tränarna utgick från sina egna upplevelser om hur det varit för dem, men även erfarenheter av hur det varit för andra brasilianare. Den sista frågeställningen, rubrik 3.4, tar upp frågan kring vad utövare och tränare har för upplevelser och erfarenheter av kulturkrockar som uppstått. De såg till självupplevda händelser men även hur det sett att det varit för andra.

3.1 Vilka skillnader och likheter finns inom capoeiran i Sverige och i Brasilien?

Vad som tidigare framkommit i arbetets forskningsdel är att det finns en strävan efter att bevara capoeiran och att den i sin helhet ska utövas och läras ut på samma sätt som i Brasilien. Eftersom utövarna i Sverige inte har vuxit upp med den brasilianska kulturen finns där en grundorsak till att det inte kan se likadant ut. Frågan är vad intervjupersonerna upplever är de största skillnaderna och kanske vad det kan bero på. Vad som även kan vara relevant är att se om upplevelserna mellan de olika kategorierna skiljer sig åt. Kategorierna är som tidigare nämnts *utövare, svenska tränare* och *brasilianska tränare*.

Resultatet kring skillnader och likheter har delats i under fem rubriker i respektive kategori; *beteenden och sätt att vara, träningen och ledarskapet, synen på capoeira, relation mellan utövare-tränare och socialt* och slutligen *synen på grupp*.

3.1.1 Svenska utövare

De två utövarna som intervjuats har omkring fem års erfarenhet av capoeira och tränat under både svenska och brasilianska tränare. De är fortfarande elever och har inte själva kommit upp i den nivå som krävs för att instruera.

Beteenden och sätt att vara

Den manliga utövaren anser att mentaliteten in Brasilien är hårdare och att det påverkar sättet att vara. Han menar att det beror på att många har en hårdare och fattigare bakgrund. Den kvinnliga utövaren framhåller främst att det finns stora skillnader på sättet att vara och kopplar det till kultur, religion och klimat.

Kvinna: Ja, stela och tillbakadragna kan man säga att vi är eftersom vi har ett ganska kallt klimat, och så är det ju få som är religiösa. Vi har inte så mycket själ i vardagen. Där tror ju dom flesta på gud. Tror dom inte på den vanliga guden så tror dom ju på massor av andra gudar. Det är ju framför allt en kulturrej.

Träningen och ledarskapet

På frågan kring träningen upplever båda utövarna att sättet och träna och utöva skiljer sig mycket mellan brasilianska och svenska utövare. Även om träningen kan se likadan ut så att det skiljer sig i mål med träningen och i vad utövarna har sina starkare sidor. De anser att de är mer inriktade på spelet i rodan i Brasilien medan svenskarna är fokuserade på träningen

och kanske inte lika inriktade på rodan. Den manliga utövaren upplever även att brasilianska utövare utövar en hårdare och mer fightinriktad capoeira.

Kvinna: Det tror jag har att göra med den mentaliteten i Sverige att göra, att vi är seriösa och fokuserade, men inte lika bra på att improvisera som dom är.

Man: I Brasilien är det mer fighters, det går hårdare till i rodan där. Här kan man ju också spela hårt men inte så att man pucklar på varandra, där händer det typ varje roda... Man ska träna för att försvara sig i rodan och så. Här i Sverige duckar man för att inte den andra ska plocka poäng, där duckar man för att inte få hjärnskakning.

Utövarna tillfrågades vad de ansåg finnas för skillnader i ledarskapet, hur det var att träna för en brasiliansk respektive svensk tränare. Vad de sa sig uppleva var att svenska tränare kunde vara bättre pedagogiskt och förklarade bra medan de brasilianska tränarna utövade sitt ledarskap på ett annat sätt.

Man: Brassarna brukar lära ut på ett sätt så att eleverna liksom får hitta detaljerna själva. Svenskarna kan däremot liksom tänka vad man själv tyckte var svårt och att man lär ut mer liksom genom att förklara detaljer...jag själv till exempel tränade i flera år innan jag kom på hur man ska göra vingativa.⁵⁸

Kvinna: Jag tror att träningen här i Sverige är bättre pedagogiskt för en nybörjare. Det har man märkt på de brassarna som kom hit i början. De var bara att hänga på så gott man kunde och det var inte så noga. De körde sitt race...framför allt tycker jag att vi är bra på att säga att vi gör något bra...där får man inte så mycket uppmuntran. Jag har hört att det beror på att om man säger till någon att det gör något bra så kan den personen tro att den kan allt, och kanske inte anstränger sig och tränar mera. Men det kanske skulle vara så, för att där har de den mentaliteten, men det har vi ju inte här i Sverige.

Vad den kvinnliga utövaren framhåller är skillnaden i hur man använder sig av beröm och ”uppmuntran”. Hon menar att anledningen till att de brasilianska tränarna inte gör det bygger på den mentalitet de är vana vid, men att det finns en annan syn i Sverige. Enligt henne har det inte varit en positiv upplevelse utan anser att uppmuntran på träningen är något positivt.

Synen på capoeira

Vad båda utövarna tar upp är att de ser en stor skillnad i hur många i Brasilien ser capoeira som ett yrke medan de i Sverige ses mer som en fritidssysselsättning. Orsaken till detta är att i Sverige behöver vi inte capoeiran för att försörja oss utan har antagligen ett annat arbete vid sidan av. Vad de båda även tar upp är hur capoeira är mer som en livsstil eller hur det ligger ”närmare hjärtat” i Brasilien.

---

⁵⁸ En teknik där målet är att ta ner motståndaren på golvet

Kvinna: I Brasilien är det mer en livsstil...är man capoeira så ÄR man capoeira. I Sverige är det mer en hobby. Jag tror mest att det beror på samhället. Här har vi ju det bättre med jobb och så. Vi behöver inte capoeira för att tjäna pengar utan kan ha ett jobb vid sidan om. Här behöver det inte vara allt som vi har. Vi kan spela, träna, lika som vi kan satsa på fotboll.

Man: Capoeiran är ju en konstform både här och där, men där är mentaliteten hårdare...där kommer de flesta från hårdare och fattigare områden. Där ser man liksom capoeiran ett sätt att ta sig därifrån...Där är man verkligen stolt över capoeiran för att det är ens egna förfäder som skapat capoeiran, liksom närmare hjärtat. Här i Sverige ligger det ju inte lika nära.

Relation mellan utövare-tränare och socialt

En gemensam upplevelse är att det finns stora skillnader i vad man har för relation till sin tränare och andra utövare i gruppen. I Brasilien bygger hela den sociala indelningen på en tydlig hierarkisk ordning. Den som har högst gradering står högst i rang. Detta förklarar den kvinnliga utövaren på följande sätt:

Kvinna: Väldigt stor skillnad tycker jag. I Brasilien är hierarkin mellan cordarna väldigt stark och högst gradering ska stå längst fram...framför allt barnen är väldigt tidigt uppfostrade att den som har högst corda ska ha mycket ansvar...men det beror ju på att allt är uppbyggt så. Där tilltalar man till exempel alltid sin tränare för "professor". I Sverige ser man ju mer att alla är lika mycket värda och därför ser man sin tränare på ett annat sätt. Lika mycket respekt, men inte rädsla som det är mer i Brasilien. När jag varit i Brasilien har jag pratat med alla, även dom som har högre graderingar men har inte tänkt på att dom kanske inte pratar med dom som har crua.⁵⁹ Så är det ju inte i Sverige, här pratar alla med alla oavsett bälte...de ligger lite efter än hur vi har det i Sverige. Där är rädsla samma sak som respekt, och så är hierarkierna uppbyggda. I Sverige respekterar man varandra fast på ett annat sätt. Här ska man liksom inte avguda eller vara rädd för någon, men det är väl en kulturrej.

Den manliga utövaren beskriver hur han upplevt att relationen är till en brasiliansk respektive svensk tränare på följande sätt:

Man: En svensk tränare är liksom sig själv hela tiden och utanför träningen också. En brasse visar sig liksom aldrig dålig och något som eleverna kan tappa respekt för tränaren. De har en mycket tydligare hierarki. Sen är det ju lättare att kommunicera med en svensk tränare eftersom man kommer från samma kultur, med språk och så...jag tror att det har att göra med att de (brasilianska tränare) vill ha distans, man kan vara vän med sina elever men inte för nära. De är liksom rädda för att hierarkin ska tappas inom träningen om de blir för mycket kompisar.

Vad den manliga utövaren tar upp är den brasilianska tränarens strategi för att bevara den hierarkiska ordningen som återfinns i Brasilien, och med den sin egen position.

Synen på grupp

Vad utövarna tar upp i frågan på hur det skiljer sig i synen på gruppen är det finns en stark vilja att hålla ihop och bevara gruppens heder i Brasilien och att detta är något som de tagit med sig till Sverige. Den kvinnliga utövaren önskade att dessa barriärer mellan grupperna inte

---

⁵⁹ *Crua* är benämningen på den corda som nybörjare får, innan de har graderat.

skulle finnas utan att man själv skulle kunna få välja att träna eller besöka andra grupper. På frågan om varför hon tror att det är på detta sätt svarar hon att det beror på brasilianarna. När man som nybörjare går med i en grupp i Sverige har man oftast ingen åsikt om olika grupper och ingen kunskap kring barriärer grupperna emellan.

Kvinna: Capoeira är ju så litet här i Sverige och vi borde tänka mer gemensamt...vad jag ändå tror att brassarna har tagit med sig från Brasilien är att det blivit mycket mer barriärer mellan olika klubbar...Det borde vara ett eget val ändå. Jag tror det baseras på rädsla, att man är rädd att tappa elever men att man motiverar det med att man inte vill att elever ska tappa teknikerna. Men egentligen så vet man ju själv vad som är bra och vad som är dåligt när man hållit på ett tag. Man lägger ju inte på sig en dålig vana.

Man: Brassarna håller ju verkligen hop för att försvara gruppens heder...när man åker till någon annan roda och så. Annars tycker jag att det är mer egoistiska. Det vill liksom alltid vara bäst. Det är som en fighter som liksom har det som en styrka för att vinna och inte tvivla på sig själv. Men då blir det ju också så att det skapas svartsjuka och rivalitet.

Vad den manliga utövaren tar upp är att även om de brasilianska utövarna utger sig för att hålla ihop och tänka på gruppen men att de samtidigt finns en vilja att vara bäst och att det i sin tur kan skapa rivalitet och svartsjuka inom gruppen.

3.1.2 Svenska tränare

Till skillnad från de utövarna som intervjuats har de svenska tränarna kommit över den nivå som krävs för att själva undervisa i capoeira. De har omkring tio års erfarenhet av capoeira och ständigt haft kontakt med brasilianska tränare.

Beteenden och sätt att vara

Båda tränarna ger en tydlig och schematisk bild av vad de tycker skiljer svenskar från brasilianare. Vad de tar upp har främst med kroppen att göra, hur de använder den för att uttrycka sig och hur de rör på sig. Den manliga tränaren beskriver att han tror att det beror på deras bakgrund och att de på ett sätt förkroppsligat rytm och rörelser.

Man: Brassarna har det i blodet. De har växt upp med hela rytmen och sättet att röra sig. De är inte blyga utan kan köra på. Svenskar är väldigt stela och har svårt för att släppa loss och är inte så fysiska av sig.

Kvinna: Brassarna är klart mycket öppnare...de använder kroppsspråket mer och är mer avslappnade och säkra i sin kropp.

Träningen och ledarskapet

Något som båda tränarna tar upp är hur de tycker att de brasilianska tränarna förmedlar mer energi, glädje och kultur än de svenska tränarna. Hur de har en mer ”brasiliansk stämning” på

träningen eftersom de har närmare kontakt med kulturen. De svenska tränarna i sin tur håller en mer organiserad och strukturerad träning där tekniker förklaras på ett pedagogiskt sätt. Den manliga tränaren tar upp några olika aspekter i hur ledarskapet ser ut.

Man: Brasstränare och deras kultur, de kan liksom lätt kalla någon för "tjockis" eller så. Det är vanligt för dem. De är inte rädda för att trampa någon på tårna, men i Sverige kan det ju ses som väldigt opedagogiskt eftersom att folk kan ju bli ledsna. Det kan göra att folk inte vågar öppna sig lika mycket och så.

De är båda eniga om att det finns fördelar med båda tränarna, att de behövs i olika situationer. Fördelen med en svensk tränaren är att den är mer pedagogisk och förklarande och att den dessutom kan kommunicera bättre eftersom den inte har några språkhinder. Fördelen med en brasiliansk tränare är att de har mer energi, glädje och är bättre på att förmedla kulturen.

Något som den manliga tränaren tar upp är att vad som skall ingå i capoeiraträning i Sverige och i Brasilien skiljer sig åt. Capoeira i Sverige är ett helt brasilianskt koncept där alla specifika delar inom capoeiran tränas samt ett flertal olika brasilianska danser. Han menar att i Brasilien kan en person istället ägna sig åt en del, till exempel en musik intresserad kan bara spela berrimbau och sjunga men inte spela capoeira. På frågan om varför han tror att det är på det sättet i Sverige svarar han:

Man: ...det är ett sätt att komma i kontakt med den brasilianska kulturen. Jag tror inte att de i Brasilien tränar samba med sin capoeiratränare utan det har det mer naturligt, de har växt upp med det. Brasilianska tränare som kommer hit vill ta med sig hela kulturen. De är så nära släkt samba och capoeira och andra danser. Så det hänger ihop och svenskar behöver kunna det för att kunna bli en bra capoeirist. Om man inte tränar dans, samba och maculelé, utan bara riktar in sig på capoeiratekniker så kan man ju bli grym på capoeira men det blir inte den här riktiga capoeiran som konst form. Det blir mer som någon annan idrott, typ boxning"

En utövare kan bli skicklig rent tekniskt i spelet, men för att det ska bli "riktig" capoeira så framhävs här vikten av att ta till sig andra delar inom kulturen. Den stora skillnaden är att för en svensk är det inte en naturlig del i livet, som det är i Brasilien. Det är orsaker till att en tränare i Sverige instruerar inte bara i capoeira, utan även ett flertal danser.

Synen på capoeira

Vad utövarna upplevde var att det fanns en tydlig skillnad på synen på capoeira. De ansåg att det handlade mer om en fritidssysselsättning i Sverige medan de i Brasilien kunde ses mer som ett yrke och livsstil och kopplat till kropp och själ. Detta är något som stämmer överens med den manliga tränarens upplevelse. Han beskriver att de brasilianska tränarna som

kommer till Sverige ser på capoeira bara träning utan något som påverkar hela livet, mer som en "livsfilosofi". Han anser dock att även att en svensk tränare har en "viss filosofi" som liknar denna till viss del.

Båda tränarna ger en gemensam bild av hur de upplever att en självklara hierarkiska ordning som finns i det brasilianska samhället påverkar synen på capoeira. Den kvinnliga tränaren beskriver att den bild av capoeira som finns i Sverige ofta inte stämmer överens med hur det verkligen ser ut. Det kan betyda att en svensk som har fått ett intresse av att börja träna capoeira, som bygger på dennes bild av vad capoeira är, kan bli förvånad när det förstår hur det egentligen är. Hon menar att den syn som en svensk kan ha på capoeiran kan vara så felaktig att det till och med gör att den slutar när den inser hur det fungerar.

Kvinna: Många nybörjare kommer in, vet inte riktigt vad det handlar om. Dom ser det mest som en fräck grej och sen börjar det förstå. Härr är våran mestre, han ska vi respektera och så vidare...många rynkar på näsan och backar ur.

Relation mellan utövare-tränare och socialt

Det är logiskt att den maktstruktur och sociala indelning som finns inom capoeiran påverkar hur de sociala relationerna och rollerna kommer att se ut. Eftersom det är något som bygger på den brasilianska kulturen och samhället är det något som båda de svenska tränarna reagerat på. De anser båda vara något som skiljer sig mycket från hur det ser ut i Sverige.

Man: Brassarna har en väldigt tydlig respekt för äldre. Där använder man liksom ord som "herre" och så, det gör man ju inte här. Liksom för att visa att man är underlägsen...I Brasilien kan man ha väldigt mycket respekt bara för att man t.ex. är gammal. Det finns en mycket tydligare hierarki och hur samhället är uppdelat.

Vad han lyfter fram här är hur en person får respekt utifrån sin position i Brasilien. Han utvecklar detta och förklarar hur synen på respekt skiljer sig åt. Han menar att svenskar också är väldigt "respektfulla" men att det bygger på vad en människa gör och säger, och inte utifrån dess position. En skillnad som han även lyfter fram är hur en brasiliansk tränare håller kvar rollen som tränare-elev oavsett situation, något som stämmer överens med de svenska utövarnas upplevelse.

Förutom de roller som den hierarkiska ordningen skapar lyfter den kvinnliga tränaren fram en skillnad kring det sociala och gemenskapen. Hon menar att det är något unikt med capoeiran i Sverige i jämförelse till andra typer av idrotter och bygger på den brasilianska kulturen.

Kvinna: Det finns inte i Sverige så mycket utan har med brasiliansk kultur att göra. Man tränar, sen går man hem till sig utan att bry sig om det sociala. Det är liksom något som har kommit med capoeiran.

Synen på grupp

De svenska tränarna har en gemensam bild av att capoeiragrupperna i Sverige är slutna och att det finns en viss rivalitet och konkurrens mellan dem. Den manliga tränaren förklarar att detta är något som bygger på det brasilianska sättet att se på sin grupp. Han visar på en tydlig skillnad eftersom han upplever att i Sverige finns utövare som helt saknar uppfattning och kunskap kring uppdelningen av olika grupper.

Man: Brassarna är ju väldigt stolta över sin grupp medan svenskarna, många vet ju inte ens att det finns olika grupper!

På frågan om vad de innebär att tillhöra en viss grupp utvecklar den manliga tränaren:

Man: Man tillhör en grupp och man kan inte träna med en annan grupp, fast man kan spela capoeira med andra, men det är mycket rivalitet mellan grupperna. Man har sin grupp som är ganska slutna.

Detta är en upplevelse som han har av hur det ser ut i Sverige och det stämmer överens med den kvinnliga tränaren. Hon menar att det kan bero på en rädsla för konkurrens och att det är det som gör att "folk stänger in sig". Vad som även kan förklara detta är vad den manliga utövaren förklarar. Han tror att hans mästare, *mestre*, har som mål att sprida gruppen och göra den större och starkare och på så sätt stärka sin egen position som överhuvud och mästare för gruppen.

3.1.3 Brasilianska tränare

Dessa två tränare har omkring tjugo års erfarenhet av capoeira och stor kunskap kring de två kulturerna och hur det är att arbeta med capoeira i Sverige. Till skillnad från de svenska tränarna har de vuxit upp med den brasilianska sydländska kulturen och till stor del formats som capoeirautövare i Brasilien.

Beteenden och sätt att vara

Vad de svenska tränarna och utövarna tagit upp liknar de brasilianska tränarnas upplevelse kring vad som skiljer sig åt. De upplever en svensk som organiserad, återhållsam och blyg medan en brasilianare som mer avslappnad, oblyg och social. Den kvinnliga tränaren tar även

upp en ytterligare aspekt inom samma område. Hon menar att en stor skillnad är hur man vågar ta för sig och hur det kan yttra sig i capoeiran. Hon beskriver det som att svenskar vill kunna något innan de vågar göra det, medan man i Brasilien inte är rädd för att ta för sig och göra sitt bästa. Hon menar att det bygger på hur samhället och människosynen ser ut samt hur de i Brasilien lever man närmare kulturen.

Den manliga tränaren ger en tvetydig bild av hur han anser att svenskar är. Han anser att de inte är lika "vänkskapliga" och sociala utan på ett sätt egoistiska, samtidigt som han tycker att svenskar är mer solidariska. Han upplever att svenskar är ansvarsfulla och kan ställa upp och hjälpa till när det behövs. Han beskriver med ett exempel på hur det kan se ut när man umgås, att svenskar tar med sin egen dryck till en fest och att det är något som han upplever det som mindre "vänkskapligt". Han menar även att svenskar tänker mycket på sitt eget. De är måna om att bygga upp en egen stabilitet vad gäller ekonomi, arbete och bostad. Samtidigt ger han en annan bild:

Man: Svenskar är liksom ansvarsfull och hjälper varandra på riktigt. I Brasilien hjälper man inte varandra på samma sätt. Där har alla problem och man får ta tag i det själv. Jag tycker att folk är mer solidariska här.

Träningen och ledarskapet

Den kvinnliga tränaren tar upp en relativt självklar orsak som skapar skillnader i hur träningen ser ut. Sveriges och Brasiliens klimat ser helt olika ut, och det är något som påverkar planeringen av träningen. Hon menar att i Brasilien behövs knappt någon uppvärmning medan de i Sverige skulle behövas en timmes uppvärmning på vintern. Vad de båda tränarna annars är ense om är att träningen i Brasilien är "hårdare" och "råare" än i Sverige. Den manliga tränaren beskriver att själva spelet ser handlar mer om "fight". Han upplever att svenskarna tränar av en annan orsak, inte för att de vill bli bättre fighters utan att de är mera avslappnade. Att de tränar för att de tycker om att spela capoeira.

Synen på capoeira

Vad som inte nämnts av varken utövarna eller de svenska tränarna är en distinkt skillnad i syne på capoeira i Brasilien och i Sverige. Vad som tagits upp är hur det kan utövas som yrke eller fritidsaktivitet och hur de har upplevt att flera i Brasilien har det som livsstil och "närmare hjärtat". Vad den kvinnliga tränaren tar upp är hur capoeira i Brasilien fortfarande anses höra till den afrikanska kulturen och långt ifrån överklassen. Om någon från

medelklassen i Brasilien utövar capoeira kan man anses vara en liberal person som vågar stå för det. Hon upplevde själv när hon började träna capoeira att hon blev ifrågasatt och ”folk” undrade vad hon höll på med. I Sverige finns det en liknelse och det är att det är gränsöverskridande. Inte från över- till underklass utan snarare tvärtom. Hon upplever att i Sverige har capoeiran nästan blivit en ”fin sak”. Vad som även finns för skillnad är att i Brasilien är utbudet stort, och många flera tränar mera sporadiskt. Hon visar här på en tydlig skillnad:

Kvinna: I Sverige är det ett större steg, här måste man hoppa över sin egen skugga. Man kommer med mössan i handen och tittar under luggen, och det kan vara lite skrämmande i början eftersom man kommer till en ny kultur och att det är lite tuffare.

Hon menar att för en svensk krävs det ett visst mod och ett intresse för att våga börja träna capoeira, medan det i Brasilien inte är en lika stor sak. Vad den manliga tränaren tar upp är att olika individer ser olika mål med capoeiran. Han menar att han ser två typer av utövare här i Sverige, dels de som mest tänker på det fysiska. De vill uppnå träningsresultat och ”motion” medan andra tar till sig kulturen och är mer ”seriösa”.

Relation mellan utövare-tränare och socialt

Tränarna beskriver hur relationen till eleverna bygger på en hierarkisk ordning och att detta är något som ofta är nytt för utövarna i Sverige. Den manliga tränaren beskriver att i Sverige finns inte samma hierarki, utan ett mer jämlikt synsätt. Han har upplevt att han inte får samma respekt i Sverige:

Man: Svenskar tänker att alla ska behandlas likadant och att den här respekten finns inte. Till exempel var det en elev som sa till mig när jag kom försent. Här är det liksom normalt att en elev säger åt sin tränare en sådan sak. Den som bestämmer är ju tränaren, jag vet vad eleverna behöver och så.

Han anser att det är han, i sin position som tränare, som ska bestämma när träningen börjar och att han upplever det som respektlöst att en elev ska säga till honom att han är sen. Exemplet visar tydligt på två olika synsätt på hur denna relation ska se ut och vilka beteenden som anses normala. Den kvinnliga tränaren i sin tur säger sig förstå att denna hierarkiska ordning och vad de innebär kan verka chockerande för en svensk, när de väl förstår vad det innebär. Hon framhåller å ena sidan att en mästare och en elev inte är jämlika, att de inte ska vara på samma nivå men samtidigt önskar hon att det skulle finnas mer jämlikhet i capoeiran.

Hon anser att det finns mer av det i Sverige, att det blivit ”bättre” medan det i Brasilien fortfarande är ”väldigt svårt”. Hon kommer in på synen på respekt och vad det egentligen är:

Kvinna: Man kan fråga sig, vad är respekt? Är det för en själv? Är det för andra? Är det en osäkerhet att behöva sitta på en hög hierarkisk sten?....Jag vet inte om det finns någon respekt i capoeiran...mer en viss tolerans.

Synen på respekt är ett tydligt inslag i frågan kring relationen mellan tränare och elev. Den manliga tränaren upplevde att svenskar inte hade samma respekt medan den kvinnliga tränaren tar upp olika sätt att se på det. Han menar att respekt till största del bygger på att underordna sig sin tränare. Hon däremot lyfter fram olika sätt att se på det. Är det mot sig själv som individ, mot andra? Hon ifrågasätter sen den hierarkiska ordningen och vad det kan bero på och om det ens finns någon respekt inom capoeiran.

Synen på grupp

Capoeiragrupper skiljer sig från övrig idrottsverksamhet inom flera aspekter. En av dem är synen på sin grupp och hur relationerna mellan medlemmarna ser ut. Den kvinnliga svenska tränaren nämnde vikten av den sociala biten. Detta är något som den brasilianska kvinnliga tränaren utvecklar. Hon menar att i Brasilien umgås utövarna ofta efter träningen och att det är något som efterliknas i Sverige. Förutom den syn som finns där på grupp och sociala relationer visar hon på ytterligare en aspekt:

Kvinna: Det ser annorlunda ut än i andra idrottsgrupper, absolut...träningen som blir av att stå allihopa och sjunga och klappa händerna. När människor har en gemensam upplevelse finns det ett behov av att prata om det.

Vad som beskrivs är hur utövarna får en gemensam upplevelse i rodan som de delar med varandra. Hon menar att detta är en anledning till varför ”capoeirister ofta hänger ihop”. Till skillnad från ett annars individualistiskt tänkande i samhället finns en tribalistisk syn inom capoeiran. Hon beskriver att den syn svenskar har på sin grupp inte bygger på egna erfarenheter utan på vad de får höra av sina brasilianska tränare.

Kvinna: I Brasilien delas man liksom in i anhängare till den och den klubben, till och med dom som inte tränar capoeira har ändå en åsikt om vilken capoeriagrupp som är bäst. Här har vi inte den sammanhållningen. Det vi har här är nästan en vidskeplig gruppkänsla som bygger på sägner som man inte vet var de kommer ifrån.

Detta är något som kommer att påverka synen som finns på sin capoeiragrupp i Sverige. Hon menar att det blir svårt för en svensk som inte tränat länge att förstå hur det hänger ihop. Den syn på gruppen som skapas i Sverige bygger på vad den brasilianska tränaren förmedlar. Hon menar att viljan hos de svenska utövarna är att gå med i ”den här gruppen” och kulturen att det skapar en lojalitet mot sin tränare. Det gör att de anpassar sig och tar till sig den syn på grupp som förmedlas, även om de skapar barriärer och motsättningar mot andra grupper i Sverige. Även den manliga tränaren beskriver hur man som utövare inte är en individ utan har en grupptillhörighet. Det bemötande man själv får hos andra grupper bygger inte på en själv som egen person utan den bild som finns av den grupp man ”tillhör”. Han beskriver att om gruppen han tillhör utger sig för att ”fightas” mycket så stänger det dörrarna.

Man: När det är för mycket fight så är det ingen som vill träffa oss eller spela med oss.

3.2 Hur påverkas svenska utövare och tränare från en västerländsk kultur av kulturmötet?

3.2.1 Svenska utövare

Utövarna beskriver hur det var när de fick kontakt med capoeiran för första gången och hur mycket som har förändrats sedan dess. Den manliga utövaren beskriver att allt det som han från början tyckte var ”fånigt” och ”konstigt” har han nu tagit till sig:

Man: Om jag sett några vita pajasar som dansat omkring i vita kläder skulle jag och mina kompisar haft kul i fem minuter åt det sen skulle vi gått hem och kollat på tv. Men nu har jag förstått att de som dansar runt har kul i flera timmar och sen allmänt roligare liv för att det är så mycket runt omkring allt det där. Jag var sådan förut, skrattade åt dem och sen inte gjorde ett skit själv. Nu dansar jag själv runt i mina vita kläder och spelar min ensträngade gitarr (berimbau) och folk får tycka vad de vill.

Han beskriver hur hans värld, med hans kompisar, såg på de i capoeiran som ”pajasar” och något som han själv inte identifierade sig med. Han beskriver sen hur han själv gått in i den världen och blivit en av dem, och bryr sig inte om andras åsikter. Vad han senare beskriver är att han inledningsvis var fortsatt skeptisk och hade svårt att acceptera vissa delar. Han tar upp hierarkin som ett exempel och beskriver att den åsikten bygger på vad han var van vid. Han menar att hans uppväxt gjort att han ogillar när andra ”basar” över honom och ger order. Han förklarar sedan allt eftersom har han accepterat och skapat en förståelse för varför det är uppbyggt på det sättet. Även om capoeiran är en del i det svenska samhället är det en brasiliansk konstform och kultur som han vill lära sig, det är ”deras kultur som gäller”. Enligt

vad han beskriver är capoeiran i Sverige så pass starkt förknippat med Brasilien att det i sin helhet ska fortsätta att vara på det sättet som det är. Han menar att på samma sätt som invandrare får anpassa sig till Sveriges regler, får han anpassa sig till capoeirans. Det som hans tränare lär ut får han ta till sig, för han anser sig inte kunna välja ut vissa delar utan får ta hela konceptet. Från att ha växt upp med uppfattningen om att inte vilja ha någon ”över sig” som bestämmer beskriver han att han nu ser en funktion i denna rangordning:

Man: ...jag har förstått varför man har hierarki, för att träningen ska fungera bättre och så och för att man ska lära sig visa respekt. Jag har lärt mig att visa mer respekt utanför capoeiran, till exempel hur man betar sig mot äldre.

Han kopplar samman att en hierarkisk ordning skapar bättre ”fungerande” träningar och att man genom detta system lär sig att visa respekt. Den syn på respekt som han har fått ”lära sig” är något som han även tar med sig till det svenska samhället, utanför capoeiran. Detta med beteenden mot äldre tar även den kvinnliga utövaren upp. Hon menar att hennes människosyn förändrats och att hon bryr sig mer om människor och i synnerhet äldre.

För den kvinnliga utövaren såg första mötet med capoeiran ut på ett annat sätt. Hon blev intresserad på en gång och tyckte att det var ”otroligt roligt”, ”annorlunda” och en perfekt kombination av träning, rytm och dans, ”allt man behöver i samma grej!”. Hon upplever att hennes syn på capoeira och hon själv har förändrats mycket sen dess. Som nybörjare såg hon capoeira som något ”fysiskt”, hon tyckte att hon lärde sig allt relativt snabbt och var mest intresserad av olika ”coola” rörelser. Sen beskriver hon hur tränarna sa att man skulle ”känna” träningen, men det är först på senare år som hon förstått vad de menade.

Kvinna: ...för mig har det blivit en väldigt stor del av mitt liv. Det har blivit väldigt svårt att hålla isär det här livet och mitt vanliga liv och ibland känns det som jag lever ett dubbelliv! Ibland känns det som att de i mitt vanliga liv inte förstår varför man prioriterar det här. Jag gör ju det för att det får mig att må bra.

Det ”vanliga” är det svenska samhället med hennes familj och vänner som hon beskriver inte är delaktiga i capoeiran. Innan hon började med capoeira var detta var hennes liv utspelade sig, men som hon beskriver upplever hon att hon befinner sig i två olika världar. På frågan om hon skulle vilja att de i hennes ”vanliga” liv skulle vara en del i capoeiran svarar hon både ja och nej. Hon skulle önska att de förstod henne och varför hon prioriterar capoeiran men samtidigt säger hon att det är ”min capoeira”. Hon menar att hon har varit en del av capoeiran så länge och på ett sätt skapat en egen värld och ett livs om de inte varit en del av. Hon är samtidigt rädd att om ”de” skulle börja så kanske de inte skulle förstå och ”döma” ut henne.

Även den kvinnliga tränaren reagerade som nybörjare på hur maktordningen såg ut inom capoeiran. Hon har anpassat sig och menar att hon skapat en förståelse och blir inte lika upprörd över det längre. Vad som har skapat förståelsen är att hon fått erfarenhet av kulturen och på så sätt kan koppla beteenden till personens bakgrund. Även om hon har en annan åsikt eller inställning i en viss situation så håller hon det för sig själv. Hon menar att det inte har någon betydelse eftersom det är två olika kulturer och två olika sätt att se på saker.

Den manliga utövaren som var kritisk och ifrågasättande från början har som tidigare nämnt helt ändrat sin åsikt kring hierarkin inom capoeiran och säger sig förstå hur det faktiskt fyller en funktion. Frågan är, hur mycket kan en människa ändras? Hur mycket finns kvar av grundläggande värderingar och syn som i det här exemplet, hierarki och respekt? Vad den manliga utövaren beskriver att tiden i capoeiran och kontakten med den brasilianska kulturen har vidgat hans referensram, men samtidigt har han kvar sina gamla värderingar.

Man: Jag har ju mina egna kriterier för vad som jag tycker är accepterat och inte. Jag har liksom min egen individ och egna valmöjligheter...jag har ju mina egna åsikter och så. Om en tränare säger någon som jag tycker verkar konstigt så tänker jag liksom på det men jag säger inget. Ofta förstår jag efter ett tag varför han sa det.

Vad båda utövarna tar upp är just detta. De upplever att de skapat en förståelse och acceptans men att det fortfarande finns vissa saker som går emot deras egen uppfattning. När dessa situationer uppkommer så ifrågasätter de inte utan håller sin mening för sig själva. Den manliga tränaren menar att han oftast förstår varför tränare säger vissa saker, men att det kan ta en tid. Vad båda utövarna tar upp är hur det på ett personligt plan förändrats och blivit mera öppna utåt och kommit närmare sig själv.

3.2.2 Svenska tränare

Tränarna beskriver att capoeiran har haft stor betydelse för vilka de är idag och de har svårt att se sig själva utan den, eller vilka de skulle vara om det inte tränat capoeira. Den manliga tränaren berättar att han var väldigt blyg innan han började träna och att capoeiran gjort honom till en öppnare person.

Man: Framför allt har capoeira gett mig självförtroende, identitet och tillhörighet. Jag är inte en svensk utan jag är en capoeirist. Jag går som en capoeirist, pratar som en capoeirist...Jag har liksom en identitet som capoeirist...Om jag inte spelat capoeira hade jag varit helt...vad hade jag varit då?

Kvinna: Jag kan nog aldrig bli för tacksam för att jag fått capoeiran i mitt liv. Det har räddat mig från mycket. Mycket handlar det om att få ett perspektiv på livet och upptäcka mig själv. Allt som står över det fysiska. Att våga, att leva...det har varit ett verktyg för mig att komma hit.

Vad den manliga tränaren beskriver är hur han identifierar sig med capoeiran så pass att han blivit en capoeirist. I det begreppet kopplar han dels in rörelser i kroppen, gången men också sättet att prata. Något som till synes inte har något att göra med själva capoeiran, men han ser det som en helhet. Capoeira är något som man är och en capoeirist har ett speciellt sätt att gå och tala och han ser sin egen identitet förändrats, han är inte "svensk" utan capoeirist. Den kvinnliga tränaren ser mer på capoeiran som ett hjälpmedel som också på sätt och vis har format henne till den hon är. Hon har fått hjälp av capoeiran att hitta sig själv och att "våga" och "leva".

Vad som varken utövarna eller den manliga tränaren har gjort är att ifrågasätta de som de upplever gå emot deras egna värderingar och uppfattningar. Utövarna beskriver att de efter en tid fått en större förståelse och att det bygger på olika kulturer men att det i vissa situationer hållit det inom sig. Den manliga tränaren nämner inget om att hålla tyst när något som känns fel men han beskriver hur han agerar utifrån vad han lärt sig om den brasilianska kulturen. De beteenden som brasilianarna har kan han förstå eftersom han har fått en stor erfarenhet och vana av deras kultur. Han säger också att det inte direkt uppstått någon situation där han känt att han går emot sina egna ideal och värderingar. Han menar att kunskapen om den andra kulturen har gjort att han har kompromissat för att inte skapa en "kulturkrock", men alltid medveten om vad han själv står för. Han berättar även att det finns vissa svenskar som omfamnar hela kulturen med "hull och hår", att de till exempel börjar lyssna på brasiliansk musik och gå runt i flipflop-sandaler, men att han inte ser något negativt i det. Den kvinnliga tränaren berättar hur hon har gått till väga för att förstå den andra kulturen. Hon beskriver att hon känt ett behov av att ifrågasätta för att det ska kännas bra för henne själv. Hon har inte kunnat acceptera det som varit okänt för henne utan att förstå varför det är på det viset.

Kvinna: Jag har fått väldigt mycket skit för att jag ifrågasatt mycket. Jag har inte bara kunnat acceptera hur det är utan jag vill veta varför för att tycka att det ska kännas okej. Jag vill ha förståelse!...När jag har diskuterat kring det så tycker jag ändå att de har förstått bra och att de inte har stängt mig ute. Jag har liksom inte ifrågasatt på ett negativt sätt utan mer för att jag vill förstå.

Hon antyder att det inte varit helt enkelt att ta upp vad hon har velat diskutera eller ifrågasätta utan att hon har fått mycket "skit". Hon säger att de "inte stängt mig ute", som att den risken ändå har funnits.

3.2.3 Brasilianska tränare

Båda tränarna anser att den nya kulturen som svenska utövare får kontakt med är värdefullt för dem och kan få dem att utvecklas som människor. Den kvinnliga tränaren menar att en viktig konsekvens av kulturmötet är att man kan "ifrågasätta" kulturen. Det perspektiv som skapas gör att man både kan se brister och fördelar med sin egen och den andres kultur. Vad som däremot krävs är individens intresse för sin egna kulturella bakgrund och ytterligare en kultur. Hon menar att annars kan det liknas vid en typ av idrottsupplevelse. Hon ser inget negativt i detta men att det handlar mer om de fysiska delarna. Den manliga tränaren instämmer. Han upplever att det finns olika typer av utövare i Sverige och skiftande intresse för kulturen. Han menar att alla mer eller mindre blir påverkade av kontakten med brasilianare, men att det är dem som "tar det seriöst" som verkligen kommer att påverkas. Genom att börja träna capoeira och intressera sig för kulturen öppnas dörrarna till Brasilien. Det bli en värdefull tillgång för utövarna, att få lära sig ett nytt språk, förståelse för en ny kultur och att kunna resa till Brasilien. Han upplever att det är ett kulturellt utbyte som ger en stor erfarenhet till utövarna. På frågan om han anser att utövarnas sätt att vara och beteenden förändras svarar han att de blir mer som brasilianare. Dels tycker han se en liten förändring vad gäller synen på hierarki och sättet att bemöta andra personer. Vad han annars upplever är att de blir mer öppna och får lättare till att ha kroppskontakt med andra.

Vad som tidigare nämnts är att de sociala relationerna inom en capoeiriagrupp har relativt stor betydelse för utövarna och tränarna. Den gemenskap och grupptillhörighet som återfinns i capoeiran upplevs vara något specifikt till skillnad från andra idrotter i Sverige. Den kvinnliga tränaren menar att detta är en anledning till varför svenskar intresserar sig för att börja och varför många fortsätter. Hon menar att det finns ett undermedvetet behov av grupptillhörighet och att det kan tillgodoses i capoeiran.

Kvinna: Det är något jag behöver, interaktion med andra och mig själv och min kropp och min hjärna...Det gör en utövare lite tryggare i gruppen, det skapar både behov och trygghet. De känner att den här "familjen" eller grupp känslan blir viktig och de som tränat längre dras alltid till gruppen...få vara i den här gemensamma upplevelsen.

De utövarna som har varit med en längre tid "dras" till gruppen. Hon förklarar att samtidigt som det ger trygghet så ger det ett behov.

3.3 Hur påverkas brasilianska tränare i Sverige av kulturmötet?

3.3.1 Svenska utövare

Vad båda utövarna tar upp är hur de upplevde hur tränarna till en början var väldigt måna om att tillämpa sitt ”brasilianska sätt”. De strävade efter att i så stor utsträckning som möjligt bevara sin egen kultur. Den manliga utövaren beskriver dem som väldigt stolta över sitt land, mycket mera patriotiska än vi är i Sverige. Från att ha varit helt ovilliga till att anpassa sig till den svenska kulturen beskriver den manliga utövaren att de efter tid börjat se fördelar. Han menar att den förståelse som det fått gjort att det har kunnat anpassa sig och blivit mera ”avslappnade”. Ett exempel som kommer upp är synen på respekt. Han menar att det tagit en relativt lång tid för dem att förstå att respekt kan visas på olika sätt. Enligt den kvinnliga utövaren har det svenska samhället och kulturen haft en stor inverkan på de tränarna som varit här under en längre tid. Hon tar upp en tränare som hon anser ha blivit ”mest svensk”. Vad hon grundar det på är att hon upplever att den tränaren har insett att capoeira inte är allt i livet. Hon menar att man kan träna capoeira men samtidigt ha ett annat arbete för att försörja sig på.

3.3.2 Svenska tränare

De svenska tränarna har under sin tid i Capoeira haft många möten med olika brasilianska tränare. Vissa av dem som varit på kortare besök medan andra har stannat kvar och bott i Sverige i flera år. Båda tränarna svarar att de upplever att de har anpassat sig och ”balanserats” till det svenska samhället. Det är inget som har skett på en gång utan tagit flera år. Den manliga tränaren beskriver hur hans *mestre*, mästare, upplevde att svenskarna inte gav honom respekt. Han menar att synen på hur man visar respekt ser olika ut.

Man: Jag tycker de har anpassat sig mycket, just det här med hierarkin, eftersom att här i Sverige så ser man ju en mestre som en helt vanlig person. Det gör man ju inte i Brasilien. Han kände att folk inte respekterade honom här, för att här i Sverige så visar man inte respekt på ett sätt genom att till exempel kalla honom för ”mästare” och så. Men jag tror han börjar förstå det nu.

De tränare som kommer till Sverige är i vuxen ålder, och de har växt upp och formats i Brasilien. Frågan är hur mycket de är villiga och förmögna att anpassa sig till en ny kultur. Som tidigare nämnt är kulturen som råder inom capoeiran brasiliansk, men samtidigt bor de i Sverige och umgås med svenskar.

Man: De flesta brassar är ju liksom vuxna när det kommer så det är ju redan formade som personer. De är inte så att de sitter hemma och lyssnar på dansbandsmusik och acklimatiserar den svenska kulturen så mycket, utan håller nog var sin egen kultur. Men jag tror ändå att de vill lära sig den svenska kulturen, de är nyfikna och så eftersom de bor här och umgås med svenskar hela dagarna.

Även om de anpassar sig till viss del och påverkas av den svenska kulturen framhåller båda tränarna att det går till en viss gräns. De beskriver att det finns en strävan hos de brasilianska tränarna av att behålla sin egen kultur. Den kvinnliga tränaren berättar att de håller sin egen kultur levande genom att umgås med svenskar inom capoeiran och försöker påverka dem till att bli mer ”brasilianska”, dansa, uttrycka sig och ”släppa loss”, samtidigt som de knyter band till andra brasilianare som är bosatta i Sverige.

3.3.3 Brasiliansk tränare

Som tidigare nämnt så kommer de flesta av tränarna till Sverige för att arbeta med capoeira och livnära sig på det. Det är något som får betydelse för hur de förhåller sig till det svenska samhället och hur villiga det är att anpassa sig. De båda tränarna som intervjuades svarade att de som vill ”överleva” här är tvungna att ändra sig. Den manliga tränaren tar upp ett exempel på att en svensk förälder inte skulle låta sitt barn träna med en arrogant och otrevlig tränare. De har varit tvungna att ändra sin pedagogik, sätt att organisera och behandling av människor för att kunna ”sälja” sin capoeira och få sin ekonomi att gå runt. Den kvinnliga tränaren beskriver hur det kan vara för många av de brasilianska tränarna som kommer till Sverige:

Kvinna: De personer som kommer har ofta inte ens gått i skolan och är i princip analfabeter. De har mer haft en muntlig tradition och har mycket av sin erfarenhet och kunskap på så sätt, och kan ha en enorm intellektuell kapacitet men har sitt sätt att lära och förmedla kunskaper...I Brasilien kanske man är van att vara mindre värd för att man är mörkhyad och så kommer man hit där alla är ännu vitare. Så är det dessutom analfabeter. Det är inte många plus de har på sitt konto, förutom sin påse med capoeira som för dem blir det enda och det blir jätteviktigt för dem!

Samtidigt som det är oerhört viktigt för dem att bevara sin egen kultur krävs det nästan av dem att anpassa sig för att kunna arbeta med capoeira. De har inte så mycket val här i Sverige, eftersom att det är det som är deras yrke. Som de svenska tränarna beskrivit så sker en anpassning men till en viss gräns. Den manliga brasilianska tränaren säger att han inte vill bli ”svensk”, men att han vill förstå kulturen och lära sig språket eftersom han bor här. Han beskriver att tiden i Sverige har gjort att han förändrats sitt beteende och sätt att bemöta andra. I Brasilien finns det ett tydligt ”machoidéal” och en annan syn på vad som hör till rollerna som man och kvinna. Han upplever att det förväntas olika saker av honom som man i de olika

kulturerna, och att han har förändrats väldigt mycket. Han säger att i Sverige är han inte lika ”macho”. Han gör allt, även det som i Brasilien är sett som ”kvinnogöra”. Även den kvinnliga tränaren upplever att det skett en förändring vad gäller synen på kvinnor, att den ”mjukats upp”.

Synen på respekt är något som har kommit upp i många av de intervjuades svar. Sett ur olika perspektiv och sammanhang, och hur det skiljer sig mellan kulturerna. Den manliga tränaren tar upp detta och förklarar hur det skett en stor förändring hos honom:

Man: Jag ger dem mer frihet nu och jag har mer tålmod och får eleverna att slappna av. Jag tycker om att vara med eleverna utanför träningen. Förut hade jag inte så mycket respekt för dem. De var elever, jag tränare, det har ändrats! Nu har jag jätte mycket respekt för dem. Jag har lärt mig mycket under de är åren. Bara för att jag är tränare och kan mer än dom är jag inte bättre.

Vad som kommit upp tidigare är hur de svenska utövarna och tränarna har upplevt att det finns olika sätt att visa respekt på och att det finns en tendens i den brasilianska kulturen att respekt bygger på en rangordning. Respekten bygger på vilken position personen har. Här tar den manliga tränaren upp samma ämne sett ur sitt perspektiv. Hur han från början såg sig stå över sina elever men att det skett en stor förändring. Det är något som han framhåller flera gånger, just hur mycket han har lärt sig och förändrats under sin tid i Sverige. Han förklarar att mycket beror på det svenska samhället, att här vågar han lita på människor och kan slappna av mera.

Man: I Brasilien måste man vara på sin vakt hela tiden och inte lita på någon. Här finns det liksom ingen som skjuter ihjäl en annan på gatan och så, här är det lugnare.

En tydlig skillnad finns i kulturerna och i samhället. Vad han beskriver är att han förändrats mycket under de åren har bott i Sverige. Frågan blir då hur det blir när han åker tillbaka till Brasilien och hur han förhåller sig till kulturen. Han förklarar att det inte går att hålla kvar sitt ”svenska” sätt där utan att han måste anpassa sig:

Man: Om jag åker till Brasilien kommer jag ändå inte vara likadan som jag lärt mig här. När jag åker tillbaka dit måste jag vara på min vakt och behandla folk där som de passar i deras kultur. Till exempel om man tar på en elev för att hjälpa till med en rörelse, här är det okej, men i Brasilien så skulle det kunna uppfattas som att jag var ute efter något. Jag tycker det är jätte bra som det är här men jag måste ju vara som kulturen är.

Kunskapen om den nya svenska kulturen har gjort att han ser sin egen kultur ur ett annat perspektiv. Han förklarar hur det skulle skapa missförstånd om han betedde sig på samma sätt

i Brasilien som i Sverige. Även om det är ett sätt som han tycker om att vara på så säger han att han blir tvungen att anpassa sig till hur man ska vara i Brasilien. Det är även något som den kvinnliga tränaren säger sig uppleva i ett kulturmöte, att man kan se positiva och negativa sidor i sin egen kultur.

3.4 Uppstår någon kulturkrock mellan den brasilianska och västerländska kulturen inom capoeiran?

3.4.1 Svenska utövare

Kvinna: Självklart blir det ju väldigt svårt att ta en kultur och stoppa ner den i ett land för att det är ju andra normer, och det blir ju konflikter. Allt har ju att göra med den här hierarkigrejen. I Sverige betyder det inte att är man bäst på en sak så är man inte bäst på allt annat. Till exempel i Brasilien så är man tränare ska man också vara ordförande, även fast man kanske inte kan mest om organisation.

I vissa fall anser utövarna att det är helt i sin rätt att det skall finnas en hierarki. Under träningen och när det handlar specifikt om capoeiran där det är uppenbart att tränaren har stort kunskap och att det är något som skall respekteras. I det fallet som den kvinnliga tränaren tar upp ser det annorlunda ut. Hon upplever att det skapat problem i föreningsarbetet. I Sverige finns en grundläggande syn på att idrottsföreningar skall genomsyras av demokrati och detta är något som krockar totalt med hur de brasilianska tränarna ser på det. Den manliga utövaren har en liknande upplevelse, men han menar att de till viss grad har förstått hur en stor del av administrationen i en förening påverkas av det svenska samhället.

Man: Från början var det ju den som var högst graderad som skulle bestämma allt! Men sen har de ändå börjat förstå lite grann hur det svenska samhället fungerar. Till exempel att man måste ha papper för allt och så.

Vad utövarna tar upp sedan är konflikter och missförstånd som skapats på grund av olika sätt att se på respekt:

Man: Jag lyckades komma i konflikter massor av gånger. Till exempel sa jag åt honom (brasiliansk tränare) att vänta för att jag skulle gå och hämta bilden, han uppfattade det som att jag beordrade honom att vänta där.

Kvinna: ...till svenska tränare vågar man ge önskemål om vad man vill, det kan man inte alls göra till brassar, för det är respektlöst. Det är liksom kulturellt kopplat till hierarkin, att de är högre och vet bättre. De kan inte ta kritik, inte ens konstruktiv kritik. Här i Sverige ser man ju det som något positivt att det finns olika tankar och åsikter.

Hon tar upp ytterligare ett exempel på hur synen på respekt påverkar hur man ”bör” bete sig. Detta har skapat konflikter och missförstånd, och det bygger på kulturella skillnader.

3.4.2 Svenska tränare

Båda de svenska tränarna upplever att det skapats konflikter på grund av den hierarki som finns inom capoeiran och att det har varit huvudorsaken till varför vissa har slutat träna. Den kvinnliga tränaren beskriver att det sett ut på olika sätt. En del har backat redan från början när de förstår hur det fungerar eller slutat när det helt enkelt inte står ut längre. Sen berättar hon att vissa har ”kört slut på sig själva” och att de delvis beror på att de inte har haft kvar sina egna värderingar och ideal. De har sett den brasilianska tränaren som en förebild och helt enkelt gjort som vad som uppskattats.

Kvinna: ...de tar liksom bara efter och det finns inga egna tankar eller initiativ utan bara blir den perfekta lilla slaven. De tar liksom ut sin egen energi så mycket så att de tagit slut...Man måste ifrågasätta och se det ur olika perspektiv för att se vad som fungerar för en själv. Man kan liksom inte bara lägga sig och säga typ ”säger du att jag ska hoppa, hoppa jag”.

Vad den kvinnliga tränaren annars tar upp på frågan kring kulturkrockar är kvinnosynen och hur hon upplevt att vissa män behandlat henne:

Kvinna: Många har försökt göra saker och som det är självklart att de går göra vad de vill med mig...Det har ju så klart varit jättetråkigt. De tror liksom att de kan bete sig hur som helst för att de är män. Det är brasilianska män som är så, väldigt tydligt att de ser sig stå över kvinnan.

3.4.3 Brasiliansk tränare

Den kvinnliga tränaren beskriver att svenskar tycker sig ha rätten till att ifrågasätta och att det inte stämmer in med den brasilianska kulturen, utan att det blir en kulturkrock! Enligt henne finns det flera Capoeiragrupper som inte tillåter något ifrågasättande alls och kräver att eleven ska ”ge upp sig själv”.

Kvinna: Om en individ kommer till en grupp och ifrågasätter gruppen så hackar gruppen ut den personen, Det finns inte så mycket möjlighet till förändring och det sker bara med tid och med utveckling...Det handlar mycket om vad det finns för värderingar i samhället runtomkring.

Att en svensk ska kunna ifrågasätta något och vilja ha en förändring är i stort sätt uteslutet. Den person som gör hotar gruppen och kommer antagligen bli utestängd. Ett annat tydligt exempel som hon sett är när svenskar försöker organisera capoeira på ett svenskt sätt. Det är

något som krockar med capoeiran och brasilianare. Hon har sett svenskar som inte ens förstår vad de gör för ”fel” och har blivit väldigt sårade. Hon menar att det som kan få capoeiran att förändras är det svenska samhället. Hon tar upp bidrag som ges till idrottsföreningar som ett exempel. Det kanske kan vara ett bidrag som riktar sig till föreningar som satsar på att få flera aktiva kvinnliga utövare. Det är en sådan sak som kan göra att capoeiran på sikt kan förändras. Förutom det tar hon upp de svenska tränarna. Hon ser dem som nästa generation capoeirautövare i Sverige och att det är där den ”nya” kulturen kommer att utspela sig. Hon beskriver att dessa tränare har så pass mycket kunskap om capoeiran och den brasilianska kulturen, men är samtidigt svenskar, att det på sikt kommer bli en ”egen kultur”, och att dessa personer fungerar som ”broar”.

Det sista exemplet på kulturkrockar rör sig kring svenskarnas syn på ”nakenhet” och vanor i hur man exempelvis kan byta om i samma rum. Den manliga berättar om två händelser:

Man: En gång var det en elev (manlig) som bytte om framför min flickvän och jag blev jättearg. ”Respekterar du inte?!”, sa jag åt honom och han sa ”nej, ursäkta, förlåt!”

Man: ...så var det en tjej som började byta om framför mig! Inte helt utan kläder men i underkläder. Jag blev skrämmd och skämdes. Jag blev rädd att min flickvän skulle bli arg på mig...Jag tycker att det är svårt...Jag tycker det är så över hela världen. Vi är två olika kön, kvinnor och män. Jag är gift, jag kan inte vara bland massor av kvinnor som byter om. Min tjej kan inte vara på ett ställe bland män i kalsonger. Jag har förstått att det är så här, upplevt och hört, att det är helt naturligt. Jag kommer inte kunna sluta att bli upprörd över det men jag förstår att det är normalt här.

Hans upplevelse tyder på stora skillnader i hur man ser relationen mellan kvinnor och män. Han upplever att han skäms när det är en annan tjej som byter om framför honom, och att hans fru kan bli arg på honom. Även om han har förstått att det är ”normalt” i Sverige så är det inget som han kan ta till sig och känna att det är okej.

Han utvecklar sina tankar och berättar om hur han upplever att kvinnor med en ”feminist filosofi” är något som han inte riktigt kan förstå sig på men att han ändå kan respektera dem.

Man: Det här med feministfilosofin, att kvinnor har samma rättigheter som män och kan göra samma saker som män...I Brasilien finns det inte så många sådana. Jag respekterar deras filosofi och deras åsikter men jag håller inte riktigt med...

4 Diskussion

Syftet med studien var inte att generalisera utövares och tränares upplevelser utan belysa kulturmötet sett ur olika perspektiv, utifrån de personer som deltagit få en ökad kunskap och inblick i hur det ser ut för dem att vara utövare, svensk tränare och brasiliansk tränare i Sverige. Vilka är skillnaderna mellan capoeiran i Sverige och i Brasilien och vad har kulturen för inverkan? Hur ser det ut när capoeiran introduceras i en ny kulturmiljö i det svenska samhället? Vad får brasilianska och svenska tränare och utövare för upplevelse av kulturmötet?

4.1 Gruppen i centrum

Vad som framkommer i resultaten kring tidigare forskning och i samtliga intervjupersonernas svar är att den rådande normen inom capoeiran inte är format utifrån det svenska samhället. Det bygger på den brasilianska kulturen och är något som efterliknas i capoeira sammanhang i Sverige. Detta gör att capoeira som idrottsverksamhet är något som skiljer sig inom flera aspekter till den traditionella idrottskulturen i Sverige. Inom alla grupper och sociala sammanhang, där det finns en gemensam föreställning om vad som är eftersträvansvärt, kan Bourdieus nyckelbegrepp *fält* tillämpas för att skapa förståelse kring individers handlande. I en capoeiragrupp finns något gemensamt att strida för och det bygger på en gemensam föreställning om vad som innehar symboliskt kapital. Detta är något som påverkar individen att anpassa sig och agera och bete sig på ett önskvärt sätt.⁶⁰ Frågan blir då: Vad finns det för gemensam föreställning inom capoeiran i Sverige? Vad är det individerna strävar efter att anpassa sig till? Vad ligger till grund för detta?

Utifrån intervjupersonerna som deltagit i studien visar resultaten att de normer och värderingar som finns inom capoeiran i Sverige bygger på den brasilianska kulturen där gruppen står i centrum. De svenska tränarna och utövarna framhåller ett flertal upplevelser som går att koppla till den gruppcenterade ideologi som ligger till grund i den brasilianska kulturen. En stor skillnad som de lyfter fram har att göra med den sociala struktur som de brasilianska tränarna tillämpar. Dels har det att göra med synen på sin grupp. Den har första prioritet och står över individen. Det finns en stark gemenskap och vilja att hålla ihop gruppen och värna om dess värderingar och struktur. Vad Sjögren beskriver om gruppen stämmer väl

---

⁶⁰ Broady, s 270

överens med de resultat som studien visar. Hon beskriver till exempel hur gruppens överlevnad har prioritet framför individens välbefinnande.⁶¹ På tal om att få gruppen att leva vidare och vikten av att föra över sitt arv till nästa generation kan ett exempel från den svenska manliga tränaren tas upp. Han berättar att han tror att hans *mestre* har som mål att sprida sin grupp och göra den större och starkare. Gör han detta så stärker han också sin egen position som överhuvud och mästare för gruppen, högst upp i hierarkin.

I motsats till den gruppcentrerade ideologin inrymmer den svenska kulturen ett synsätt som sätter individen i centrum. Individen är oberoende och självtilräcklig och därför jämlik. Daun beskriver att det finns en djupgående individualism och betoning på oberoende och självständighet.⁶² Detta är något som kan kopplas till den kvinnliga utövarens missnöje över att inte få bestämma själv. Hon ställer sig oförstående till varför det finns så tydliga barriärerna mellan grupperna och anser att det borde vara hennes eget val om hon vill träna eller besöka en annan grupp. Enligt den individcentrerade ideologin utgår individen från sig själv och anser sig vara självständig och inte beroende av gruppen.

Förutom synen på grupp framhåller även intervjupersonerna en annan betydande skillnad. Den maktordning som finns inom den gruppcentrerade ideologin bygger på en tydlig hierarkisk rangordning. Något som skiljer sig från den jämlikhetssyn som råder i Sverige. Sjögren menar att i det individcentrerade samhället finns synen att man först ska lära sig lyda och visa respekt mot sig själv innan man gör det mot en överordnad, denna syn skiljer sig från hur det ser ut den hierarkiska maktordningen. Sjögren menar att den bygger på respekt och skapar olika roller med olika värden.⁶³ Det gör att det inte finns någon möjlighet till någon i längre rang att ifrågasätta. Den kvinnliga brasilianska tränaren beskriver hur det inom flera capoeiragrupper inte alls tillåts och att de förväntas av eleven att ”ge upp sig själv”. Det är inte oförståeligt att det ter sig en smula chockerande för en svensk som intresserat sig för capoeira, när den väl inser hur den sociala strukturen är uppbyggt. Den svenska kvinnliga tränaren berättar att det inte alla som är beredda anpassa sig utan slutar. Frågan är då; Vad är det som gör att svenska individer med en djupt rotad känsla för individualism ändå anpassar sig till en motsatt ideologi? Vilka intressen finns i det? Hur kan det vara möjligt att även om de anser sig vara ett eget val, ändå inte besöker andra grupper? De anpassar sig till normen

---

⁶¹ Sjögren, s 16 f

⁶² Daun s 121 f

⁶³ Sjögren s 84 f

inom capoeiran och gör vad den brasilianska tränaren förväntar sig av dem. En orsak till vad som gör att utövarna anpassar sig är viljan att tillhöra gruppen. För de individer som försöker ändra på capoeiran, eller inte gör som man ”ska”, hotar gruppens trygghet, och kan helt enkelt stängas ute från gruppen.

Sjögren menar att för de invandrare som kommer till Sverige anpassar sig till den rådande normen tonar ner de som verkar gå emot den och utvecklar istället egenskaper för att anpassa sig.⁶⁴ Capoeiran i Sverige är en subkultur som står utanför det svenska samhället. Den norm som finns där bygger som tidigare sagt på den brasilianska kulturen. Även om det är på svensk mark kan utövare som ”går med” i en capoeiragrupp ses som invandrare. De får tonar ner de ”svenska” egenskaper de har för att kunna anpassa sig till den rådande normen i gruppen. Det är en strategi för att få vara med i gruppmedlemskapet, ”integrerad blir man genom interaktion och genom att acceptera gruppens normer”.⁶⁵ Detta visar på en stor skillnad på vad svenskar vanligen får uppleva i det västerländska samhället och det är inte konstigt att det uppstår tillfällen av oförstånd och motsättningar.

Svenska pedagoger och brasilianska kulturbärare

På frågan vad som skiljde mellan Brasilien och Sverige togs även ledarskapet upp av de svenska utövarna och tränarna. De var inget som de brasilianska tränarna tog upp och förklaringen kan vara den att de inte har någon erfarenhet av hur en svensk tränare utövar sitt ledarskap. Vad resultatet visar en gemensam bild av hur de upplever att en svensk är mera pedagogisk och kan lämpa sig bättre för nybörjare. Vad de tar upp handlar om sättet att lära ut tekniker och kan ha en bättre kommunikation med utövarna. Vad som underlättar är att de talar samma språk. De talar svenska men även samma kulturella språk. Ett exempel tas upp av den manliga svenska tränaren där den lite råa brasilianska sättet att skämta med utövarna lätt kan sår dem och gör dem osäkra. De upplever även att till en svensk tränare vågar man ge synpunkter och önskemål, och även det är något som underlättar kommunikationen. Vad som enbart tränarna tar är hur de anser att det brasilianska ledarskapet skiljer sig för att de har kulturen införlivat i sig själva. De har ”rytmen i blodet” och kulturen närmare till hands. Detta gör att träningen får en mer ”brasiliansk stämning” med mera energi. Vad som kan förklara att de svenska tränarna, men inte utövarna, tar upp detta är att de har en längre erfarenhet av capoeiran och är själva insatta i ledarskapet. Den manliga svenska tränaren beskriver även hur

---

⁶⁴ Sjögren s 22 ff

⁶⁵ Sjögren s 143

rollen som tränare skiljer sig i Sverige och i Brasilien. Han berättar om hur utövarna i Sverige får ett helt brasilianskt koncept som utöver capoeiran innehåller flera olika typiska brasilianska danser och musik. I Brasilien kanske någon väljer att bara rikta in sig på musiken inom capoeiran men i Sverige förväntas det att ta till sig hela kulturen. Där behöver de inte träna samba med sin capoeiratränare utan det är något som de har i sin vardag och något som de har växt upp med. Han förklarar att för att bli en riktig capoeirist så behöver man utöva andra delar inom den brasilianska kulturen, efter som de är så nära besläktade. Han säger att man kan bli ”grym” på capoeira, men om man inte tar till sig andra delar av kulturen kommer det aldrig bli ”riktigt” capoeira som konstform. Detta är något som stämmer in på Delamonts forskning inom capoeira i Storbritannien. Hon menar att det ställs andra krav på en västerländsk utövare. Förutom de capoeiraspecifika delarna inom musik och teknik förväntas utövaren ta till sig andra delar av den brasilianska kulturen.⁶⁶

Vad de svenska tränarna upplevsen är att de tränarna från Brasilien har införlivat rytm och rörelser och har det närmare till hands och de anses ”bättre” på att förmedla energi och kultur. Vad de svenska tränarna ändå framhåller är att de ser fördelar med både svenskt och brasilianskt ledarskap, men att det passar för olika situationer.

4.2 Att omforma sin referensram – sitt habitus

När en individ uppvuxen med den svenska västerländska kulturen möter den brasilianska kulturen kommer den inte att kunna återskapa ”den sociala världen” som den tidigare upplevt. Dess habitus kommer inte stämma överens med den sociala omgivningen. Enligt Bourdieu finns två tillvägagångssätt. Antingen försöka ändra den sociala omgivningen enligt sitt eget habitus eller att helt enkelt fly. Om individen ändå stannar kvar kommer dess habitus så småningom att omformas⁶⁷. Detta kan användas för att analysera de resultat som intervjuerna genererat. Ett exempel är vad som tidigare diskuterades, hur svenska utövare som har försökt ”ändra” på capoeiran antingen hotats med att stängas ute av gruppen. Det har gjort att utövaren antingen valt att ”hoppa av”, fly, eller så småningom anpassat sig. För de nybörjare som slutat när de upplevt hur den rådande normen inom capoeiran ser ut kan också förklaras utifrån dess habitus. Individen kan ha upplevt att skillnaderna var för stora sett till sitt eget habitus.

---

⁶⁶ Dr Delamont och Dr Stephens, s 58

⁶⁷ Broady, s 234

Vad som kommer upp av de tidigare forskningsresultaten är hur den brasilianska tränaren förmedlar capoeiran på ett sätt som påverkar utövarens habitus. Joseph beskriver hur utövarnas livsstil förändras och hur de kommer att likna det brasilianska allt mer.⁶⁸ Även Delamont tar upp detta. Hon beskriver hur den brasilianska tränaren förmedlar kulturen och capoeiran, som formats i Brasilien, på ett sätt som får utövarens habitus att påverkas.⁶⁹

Enligt de resultat som kommer fram i den aktuella studien stämmer detta väl överens. Vad som dock inte tas upp i den tidigare forskningen är att det även kan bero på den ideologi som ligger till grund i den brasilianska kulturen. Om hur mycket den hierarkiska maktordning som ligger till grund för den gruppcentrerade ideologin egentligen spelar in. Frågan är hur capoeiran skulle se ut om det istället fanns en individcentrerad ideologi där utövarna var fria att ta egna beslut och ifrågasätta, med utrymme för förändring och utveckling? Skulle utövarnas habitus omformas i samma utsträckning? Skulle de acceptera en lika stor anpassning?

Samtliga svenska tränare och utövare, som i större mån har ett liknande habitus i jämförelse med de brasilianska tränarna, upplever en stor påverkan av att träna capoeira. De ger flera exempel som går att koppla till dess habitus. De beskriver hur de upplevt en förvåning, chock och oförstånd till en början men hur de har hanterat detta. Så småningom, det kan handla om ett par år, så menar de att de har förstått och anpassat sig. Ett exempel kan tas upp från den svenska manliga utövaren. Han beskriver hur han till en början var kritisk och hade svårt att acceptera hierarki inom capoeiran, och att det berodde den uppfattning som formats hos honom under sin uppväxt. Han tar inte upp något exempel på att vilja ifrågasätta eller förändra utan han menar att det är ”deras kultur som gäller”. Idag ser han en funktion med den maktordning som finns inom capoeiran. Han är inte längre negativt inställd utan ser det mer som något positivt. Vad som dessutom är intressant är att förutom att ändra sitt beteende inom capoeiran är det något som han tagit med sig ut i det svenska samhället. Han menar att han lärt sig visa respekt för andra och menar att han till exempel har ändrat sitt beteende mot äldre. Något som också den kvinnliga utövaren tar upp. Hon menar att hennes människosyn förändrats och att hon bryr sig mer om människor, i synnerhet äldre.

---

⁶⁸ Joseph, *Going to Brazil*, 2008, s 197

⁶⁹ Dr Delamont och Dr Stephens, s 58

Förutom tydliga exempel på hur de förändrat sitt beteende inom capoeiran har deras habitus förändrats på ett sätt som de tillämpar i sin vardag i sitt ”vanliga liv”. Vad Winnersjö tar upp i sin studie är mer kopplat till hur utövare påverkas av capoeirarörelserna. Hur de rörelser och uttryck som en utövare får lära sig inom capoeiran påverkar dess identitet och sätt att vara. Vad som kommer upp i en av hennes intervjuer är ytterligare ett exempel på capoeirans påverkan på en individ. Utövaren beskriver hur hennes kroppsspråk har förändrats och hur hon ibland har blivit förvånad i sammanhang utanför capoeiran.

”Det vore konstigt om det inte syntes i andra sammanhang tycker jag. När jag gör sådana saker (yvigare gestikulerande) har jag tänkt ibland, oj, vad kom det där ifrån”⁷⁰

Capoeira som en plats för identitetsskapande

De svenska tränarna beskriver hur capoeiran har haft en mycket viktig del i deras liv. Även utövarna beskriver hur de upplever sig ha förändrats mycket men tränarna tar det steget längre. De berättar om hur de format en identitet och att det är tack vare capoeiran som de är vilka de är idag. De kan inte se sig själva utan den utan frågar sig, vem hade jag varit då? Den manliga tränaren säger att han inte längre känner sig som en ”svensk” utan i capoeiran har han format en egen identitet och tillhörighet. Han är en capoeirist med allt vad det innebär. Samtliga av de svenska intervjupersonerna berättar även om hur de har utvecklats på ett personligt plan, så som att de blivit mera öppna, sociala och kommit närmare sig själva. Detta visar på hur capoeiran kan ge utrymme och möjlighet för individer att forma en egen identitet och stärka sin självkänsla. Joseph tar upp detta i sin studie. Hon menar att capoeira, likt till exempel yoga och judo, är kopplade till en annan kultur och en annan plats erbjuder utövare en plats för identitetsskapande. Capoeiran skiljer sig från samhället och den traditionella idrottskulturen och kan bli något ”eget”. Hon menar också att förutom möjligheten till att stärka sin egen identitet får utövaren sina sociala behov tillgodosedda.⁷¹ De svenska tränarna ger en bild av att mera ”vara” capoeira. Det verkar vara en del av deras vardag och de nämner inget om att de har ett ”vanligt liv” vid sidan av. Att utövarna upplever det som två världar kan bero på att de inte har samma tid inom capoeiran, utan fortfarande är elever. Den kvinnliga utövaren går så långt som att säga att det ibland känns som att hon lever ett ”dubbelliv”. Dels ett ”vanligt” liv i det svenska samhället med vänner och familj, dels ett liv inom capoeiran och med andra utövare. Enligt Joseph kan capoeiran te sig på detta sätt för utövare. Här hittar individen något ”eget” och ”annorlunda” som står ut från det övriga

---

⁷⁰ Winnersjö, s 14

⁷¹ Joseph, 2005, s 3

samhället. Utövaren beskriver också att hon egentligen inte vill att de i hennes ”vanliga” liv ska vara en del av capoeiran. Hon förklarar att den mognad och förståelse hon har nått inom capoeiran gör att hon skulle skilja sig mycket från de som inte har tränat. Hon säger att ”det är min capoeira”, och att hon skapat en egen värld som de i hennes ”vanliga” liv inte varit del av och att hon är rädd att de inte skulle förstå.

4.3 Bevara sin roll som kulturbärare

Resultatet påvisar en stor skillnad mellan de brasilianska och de svenska tränarna vad gäller sättet att arbeta med capoeira. Intervjupersonerna berättar hur capoeira kan vara ett sätt att ta sig ur fattigdomen i Brasilien och hur tränarna har det som ett yrke att försörja sig på. Till skillnad från de svenska tränarna som oftast har ett annat arbete vid sidan av och arbetar med capoeiran mer av intresse och som fritidsaktivitet och behöver de inte capoeiran för sin ekonomiska trygghet.

Den kvinnliga brasilianska tränaren beskriver hur de är för dem som kommer till Sverige för att arbeta med capoeiran. För de flesta är det det enda yrke det har och många är i princip analfabeter och det gör att capoeiran blir allt för dem! Det kan vara en orsak till varför det finns en så stark vilja att bevara capoeiran som den är, eftersom att de skapar ett beroende av dem i Sverige. Vad resultaten visar är något som kan verka stå i motsats till varandra vad gäller anpassning till den nya kulturen i Sverige. Det finns en strävan att bevara kulturen och ingen vilja till anpassning. Tränaren vill stärka sin egen position och bevara de normer och värderingar som finns inom capoeiran i Brasilien. På så sätt förmedlar han ett budskap om vad som innehar symboliskt kapital. Samtidigt som tränaren själv blir källan till capoeiran, skapas bilden av att allt som har med Brasilien att göra ökar i värde. Om tränaren förmedlar en bild av att det bara är i Brasilien som det finns ”äkta” capoeira, blir det gruppens trosföreställning. På så sätt så kan deras delar av deras habitus fungera som symboliskt kapital, eftersom det bygger på gruppens uppfattning.⁷² Detta är något som också visas i Josephs studier från Kanada. Hon ser att det finns en ekonomisk fråga i det hela och att det ligger i deras intresse att bevara sin autonomitet och roll som kulturbärare.⁷³

---

⁷² Broady, s 229

⁷³ Joseph, 2005 s 7

En annan sida av resultatet från den aktuella studien beskriver som tidigare nämnt hur capoeiran är nödvändig för många av tränarna, eftersom det är det enda det har. Det gör det oerhört viktigt för dem att de kan "sälja" sin capoeira i Sverige, och att det är en orsak till varför det ändå sker en anpassning. Enligt vad de brasilianska intervjupersonerna berättar så krävs en lugnare och mindre arrogant attityd för att svenskar ska vilja träna med dem. Samtidigt krävs en anpassning till det organisatoriska system som den svenska idrottsrörelsen bygger på. Anpassningen kan ske mot deras egen vilja, men är ändå villiga till det eftersom de ligger i deras eget intresse. Vad resultatet visar är också hur de brasilianska tränarna så småningom börjar se fördelar i den svenska kulturen och att även de påverkas mycket av kulturmötet.

4.4 Motsättningar och oförståelse

På frågan kring vilka upplevelser som finns kring kulturkrockar i mötet mellan det brasilianska och det svenska svarar den kvinnliga utövaren att självklart blir det svårt att "stoppa ner" en kultur i ett annat land med andra normer utan att det skapar konflikter. Ser man detta utifrån Sjögrens *personbegrepp* så bygger det på att alla under sin uppväxt internaliserat en syn på sig själv i förhållande till omvärlden, som likt en individs habitus, styr ens handlande. Detta är något som ligger till grund för en individs förhållningssätt till de som är annorlunda och främmande. Även om det finns stora variationer mellan människors personbegrepp inom samma land så finns det vissa gemensamma tendenser hos de med samma kulturella tillhörighet.⁷⁴ Vad den aktuella studien visar är flera exempel på situationer som de svenska utövarna, tränarna och de brasilianska tränarna ställer sig oförstående till varandras personbegrepp. Det kan handla om olika sätt att organisera sitt liv, beteenden och mentalitet. Ett tydligt exempel är hur synen på respekt skiljer sig mellan intervjupersonerna. Vad resultatet visar är att svenskar inte är mindre respektfulla utan att det finns ett annat sätt att visa respekt på. Att vissa brasilianska tränare uppfattar det som en brist på respekt går lätt att förstå om man ser till hur det ser ut i deras kultur, där respekt är kopplat till position och hierarki. Detta är något genomgående hos samtliga intervjupersoners upplevelser, att huvudorsaker till de flesta konflikter som uppstår beror på olika sätt att se på hierarki och jämlikhet. Detta är något som i sin tur är grundläggande i de två till synes motsatta ideologierna. Vad den kvinnliga svenska tränaren också tar upp är hur hon upplevt en tydlig

---

⁷⁴ Sjögren, s 10

kulturkrock vad gäller brasilianska mäns kvinnoosyn, som i sin tur går att koppla till en hierarkisk ordning. Hon säger att det är ”väldigt tydligt att de ser sig stå över kvinnan”.

Det finns en stor variation vad gäller synen på manligt och kvinnligt. I Sverige finns en mer jämlik syn medan det i Brasilien finns en tydlig uppdelning på vad som hör till ”rollen” som kvinna och man. Den brasilianska manliga tränaren tar upp är hur han har lämnat sitt ”machoideal” i Brasilien och trivs med att utföra ”kvinnoösa” i Sverige. Något som även kan kopplas till synen på kvinnor och män är hans upplevelse av hur svenskar byter om framför varandra. Han berättar hur han skäms och blir orolig att hans flickvän ska bli arg på honom. Han berättar att han förstått att det är något normalt i Sverige, men för honom är det helt oförståeligt och det gör honom upprörd. Han säger att ”jag kan inte vara bland massor av kvinnor som byter om. Min tjej kan inte vara på ett ställe bland män i kalsonger”. Svenskar, till skillnad från brasilianare anser sig ha kontroll över sin egen kropp och detta är vad som kan förklara denna oförståelse. Svenskar ser sig som självständiga och tillräckliga. Individerna bestämmer själv om det är lämpligt att visa sig naken och var gränser ska dras.⁷⁵

Den kvinnliga svenska tränaren berättar hur hon sett utövare som har ”kört slut på sig själva”. De har varit extremt ambitiösa anpassat sig efter vad den brasilianska tränaren ansett vara önskvärdt, och inte stått upp för sina egna ideal och värderingar. Hon säger att ”man måste ifrågasätta och se det ur olika perspektiv för att se vad som fungerar för en själv”. Detta går att koppla till Sjögren som menar att det krävs en ”gränssättning” i ett kulturmöte. När en person utsätts för ett främmande synsätt kan den inte ständigt ge upp sina egna värderingar och kompromissa. Ibland krävs en gränssättning för att inte tappa bort sig själv.⁷⁶

---

⁷⁵ Sjögren s 169

⁷⁶ Sjögren. 10 f

4.5 Slutsats

Denna studie har varit ett försök till att synliggöra vad som sker i mötet mellan den svenska och brasilianska kulturen inom capoeiran i Sverige. Vad utövarna och tränarna har för upplevelser kring detta och hur det går att koppla till kulturell tillhörighet. Bourdieus nyckelbegrep vidare använts för att kunna analysera och förstå individernas beteenden och handlande.

Resultaten visar tydligt på hur capoeiran i Sverige genomsyras av den brasilianska kulturen och hur det finns en vilja att återskapa de normer och traditioner som återfinns i Brasilien. Förutom specifika delar inom capoeiran, så som musik och tekniker, förväntas det av svenska utövarna att forma sitt beteende enligt det ”brasilianska”. Dock är det inte alla utövare som visar ett stort intresse för kulturen. För dem som tränar mest för att förbättra sina fysiska kvaliteter blir inte påverkan av det kulturella lika omfattande. De svenska intervjupersonerna visar dock en öppenhet och ett intresse för att den brasilianska kulturen och berättar om hur de själva och andra svenskar blivit påverkade på olika sätt. De har assimilerat delar av den nya kulturen samtidigt som de utvidgat sin referensram och kan se för och nackdelar i sin egen kultur. Även de brasilianska tränarna visar på en anpassning och hur de påverkats av det svenska kulturen. Vad samtliga intervjupersoner berättar om är olika strategier och förhållningssätt till kulturmötet och hur de ställt sig inför de olikheter och motsättningar de stött på.

I ett kulturmöte behöver individen ha kvar sin egen integritet samtidigt som det sker en anpassning och assimilation. Den manliga svenska tränaren beskriver hur tränarna från Brasilien aldrig kommer att sitta hemma och lyssna på svensk dansbandsmusik och acklimatiserar den svenska kulturen helt, men kan anpassa sig till en viss grad. Lika som den brasilianska tränaren säger att han inte vill bli ”svensk” men han vill förstå och lära sig om den svenska kulturen. Vad resultaten från den aktuella studien visar är just detta, hur denna anpassning bygger på förståelse av den motsatta kulturen. De kanske inte tycker att ett beteende är rättfärdigat men kan acceptera det eftersom de förstår att det beror på en annan kulturell bakgrund. Denna förståelse och ömsesidiga anpassning är vad som behövs för att undvika kulturkrockar och konflikter. En viss grad av tolerans och nyfikenhet. Det är något nödvändigt i ett kulturmöte för att människor ska kunna leva och samverka med varandra.

Vad de svenska intervjupersonerna framhåller är att det är av eget intresse och ett eget val att vara med i en capoeiragrupp. Det finns en vilja att lära sig om den brasilianska kulturen, även om normen inom capoeiran till viss del strider mot deras egen ideologi. I det allra flesta fall organiseras capoeiran likt annan ideell idrottsverksamhet. Capoeiragrupper bildar en ideell idrottsförening, söker medlemskap i Svenska Budo- och kampsportsförbundet som i sin tur står i band till Riksidrottsförbundet (RF). I vilken utsträckning kommer de svenska idealen och värderingarna, så som demokrati och jämlikhet, påverka capoeirans utveckling i Sverige? Vad resultaten visar är att det i princip är omöjligt för enskilda individer att påverka capoeiran. Samtidigt som det finns ett intresse av både svenskar och brasilianare att bevara capoeirans kultur och traditioner, eftersom det är det som gör capoeiran intressant och annorlunda. Det är en subkultur med egna regler och normer.

Den aktuella studien visar på stora skillnader mellan den svenska och brasilianska ideologin och hur det kommer att påverka capoeiran. Än så länge är capoeira som idrott relativt ny i Sverige och vad som skulle vara intressant för fortsatt forskning är att se om den brasilianska normen kommer att leva kvar i samma omfattning i capoeiraföreningarna i framtiden. I vilken mån samhällets värderingar och idrottsrörelsen i Sverige återfinnas i capoeiraföreningar idag och hur denna utveckling kommer att se ut. Frågan är; Vad skapar detta kulturmöte? Hur kommer den svenska generationen capoeirister utöva och förmedla capoeira och hur kommer den kulturen som framträder inom capoeiran att se ut?

Käll- och litteraturförteckning

Muntliga källor

I författarens ägo: Bandningsupptagning och utskrifter från sex intervjuer.

Tryckta källor

Broady, Donald, *Sociologi och Epistemologi, Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*, (Stockholm: Akademisk avhandling, Stockholms universitet, HLS Förlag, 1991)

Daun, Åke, *Svensk mentalitet*, (Stockholm: Bokförlaget Rabén Prisma, tredje omarbetade upplagan, 1998)

Delamont, Sara, *No place for women among them? Reflections on the axé fieldwork* (Cardiff: Cardiff University, Routledge, Taylor & Francis Group, Sport, Education and Society, vol. 10. No 3, pp. 305-320, November 2005)

Dr Delamont, Sara, Dr Stephens, Neil, *Excruciating Elegance: Representing the embodied habitus of capoeira*, (Cardiff: Cardiff University, ESRC National Centre for Research Methods, NCRM Working paper series 11/07, 2007)

Delamont, Sara, Stephens, Neil, *Up on the Roof: The embodied habitus of diasporic capoeira* (Cardiff: Cardiff University 2008)

Joseph, Janelle, *Running head: Brazilian martial arts and Canadian capoeira. A Perfect Match: Brazilian Martial Arts and The Canadian Multiculturalism Act*, (Toronto: University of Toronto, 2005)

Joseph, Janelle, *The Logical Paradox of the Cultural commodity: Selling an "Authentic" Afro-Brazilian Martial Art in Canada*, (Toronto: University of Toronto, Sociology of Sport Journal, 25, s. 498-515, 2008)

Joseph, Janelle, *'Going to Brazil': transnational and corporeal movements of a Canadian-Brazilian martial arts community*, (Toronto: University of Toronto, Global Networks 8, 2, s 194-213, 2008)

Ministry of External Relations, Texts from Brazil, nr 14, *Capoeira*, (Brasilien: Gráfica Brasil, 2008)

Nilsson, Ove, *Statens offentliga utredningar, kampsport i fokus. Betänkande av proffsboxnings- och kampsportsutredningen*, (Stockholm: Elander Gotab AB 2003)

Oliveira, Wandenkolk, *Capoeira, the art of survival*, 2.uppl., (San Francisco: City college of San Francisco, 2000)

Röhörlig Assuncao, Mattihas, *Capoeira, the history of an afro-Brazilian martial art*, (Oxon: Routledge, Taylor & Francis Group, 2005)

Sjögren, Annick, *Här går gränsen, om integritet och kulturella mönster I Sverige och medelhavsområdet*, (Stockholm: Arena, 1993)

Winnersjö, Rocio, *Capoeirautövares upplevelse av kropp, identitet och samhälle* (Härnösand: Mittuniversitetet, Institutionen för Humanoria, Etnologi C, 2005)

Elektroniska källor

Nationalencyklopedin, [www.ne.se <http://www.ne.se/lang/capoeira>](http://www.ne.se/lang/capoeira), acc. 2009-05-06

BILAGA 1: KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

VAD?

Vilka ämnesord har du sökt på?

Ämnesord	Synonymer
<i>Capoeira</i> <i>Kulturmöten</i> <i>Antropologi</i> <i>Habitus</i> <i>Bourdieu</i> <i>Kampsport</i> <i>Martial art</i> <i>Kulturkrock</i> <i>Mentalitet</i> <i>Brasilien</i> <i>Sverige</i> <i>påverkan</i>	

VARFÖR?

Varför har du valt just dessa ämnesord?

Det var de ämnesord jag ansåg skulle kunna användas för att finna information för bakgrundsdel och tidigare forskning till den aktuella studien. För att få en bredare sökning inom området använder jag mig även av ämnesordet "kampsport" eftersom det inte finns så mycket forskning gjort inom capoeira.

HUR?

Hur har du sökt i de olika databaserna?

Databas	Söksträng	Antal träffar	Antal relevanta träffar
<i>GIH</i> <i>Bibliotekskatalog</i>	<i>Mentalitet</i> <i>Antropologi</i> <i>Capoeira</i>	6 26 6	1 1 1
<i>CSA</i>	<i>Janelle Joseph capoeira</i> <i>Sara delamont</i>	29 45	3 3

KOMMENTARER:

Jag har sett en märkbar skillnad vad gäller mängden vetenskaplig litteratur de senaste tre åren. I takt med capoeirans utveckling och globalisering ökar också forskning inom området. De flesta relevanta artiklar och litteratur i jag funnit i ämnet är genom att söka på forskares namn. För att finna forskare i ämnet har jag sökt på de som andra forskare har refererat till.

BILAGA 2: INTERVJUGUIDE

Huvudfrågor för intervjun

Syftet med uppsatsen är att undersöka tränares och utövares upplevelser kring kulturmötet i capoeiran i Sverige. Mötet mellan den kultur som capoeiran för med sig och den svenska västerländska kulturen.

Skillnader och likheter

Vad ser du för skillnader och likheter på capoeiran i Sverige och i Brasilien? Dels inom själva capoeiran men även socialt och kulturellt hos utövare och tränare.

- Mentalitet hos tränare och utövare (Brasilianska och svenska tränare och utövare)
- Sätt att träna
- Tränare och ledarskap, skillnader eller likheter vad gäller t.ex. pedagogik och människosyn
- Stämningen på träningen
- Sätt att vara mot sin mästare
- Syn på hierarki och jämlikhet, respekt
- Syn på grupp och individ
- Syn på generositet och egoism
- Hur gruppen/föreningen organiseras
- Sätt att vara på och bemöta andra
- Socialt utanför träningen
- Syn på capoeira och förmedlandet av kulturen

Påverkan av kulturmötet på en utövare eller tränare från en västerländsk kultur

Upplever du att svenska tränare och utövare påverkas av kulturmötet och i så fall på vilket sätt? Går det att se en förändring på en svensk utövare efter en lång tid i capoeiran, finns det några tydliga skillnader på de som nyss börjat capoeira med dem som tränat länge? Vad i det capoeiran förmedlar påverkar utövarna och tränarna i Sverige?

- Sätt att vara på träningen
- Sätt att vara på utanför träningen
- Mentalitet
- Socialt
- Anpassning till capoeirans ”regler” och norm
- Vad i det capoeiran förmedlar påverkar utövarna och tränarna i Sverige?

Påverkan av kulturmötet för de brasilianska tränarna i Sverige

Upplever du att de brasilianska tränarna som arbetat med capoeira i Sverige påverkas av kulturmötet och i så fall på vilket sätt? Är det någon skillnad på hur de var från början och hur det blivit efter ett par år i...erige? Har de anpassat sig efter den västerländska kulturen och hur viktigt är det att bevara det sin brasilianska kultur?

- Har de ändrat sitt sätt att hålla träningar?
- Bemötande
- Mentalitet
- Organisering av gruppen/föreningen

Kulturkrockar

Vad har du för upplevelser av kulturkrockar mellan den kultur som capoeiran för med sig och den västerländska kulturen i Sverige? När, var och hur kan det uppstå kulturkrockar? Har det skapats någon konflikt utifrån detta? Finns det något som du haft svårt att acceptera? Inte kan acceptera? Vad anser du är konstigt och svårt att förstå i den motsatta kulturen? Till exempel beteenden, mentalitet, människosyn, kroppsspråk, klädsel, vanor, sätt att träna, umgås, syn på livet.